

Senecij Manlij boecij Exconsulis patricij

Hic incipit quintus liber Boecij de consolatioe phie. cuius hec est prima pars. i. q. phia vult solue qda dubia sua determinatione psequetur de fato & puidetia. **V**idet ei ex dictis q casus no sit. qz si oia st. pusa ita q nihil eueniat pter ordine puidetie dine: videt q nihil casualit eueniat. qz casus importat euetu inopi/natiu. **I**te videt ex dictis q liberu arbitriu no sit. qz oia disponunt p ordine fatali nccitatis. libez at arbitriu nccitate excludit. videt g si ponit puidetia & fatu q oio excludat libez arbitriu. phia g i pnti libro i qrit vtz casus sit & qd sit. & inqrit vtz libez arbitriu sit: ponedo argumeta qbus libez arbitriu cu puidetia dina no videt posse stare. post h ponit falsa solutione qruada qua improbatz ponit pua qua romb? pfirmat & de etnitate determinat & alia plura sic patebit. **E**t diuidit iste liber in vndeci pres. qz sex st. prose & quinque metra eius. q pres & q in eis determinant patebit i pcessu libri. **I**n pma pta determinat de casu. et pmo boecius tangit acta phie pmendat. eius exhortationem factam. et mouet qonem de casu. 2. phia excusat se ab eius determinatione. & boeci? illa excusatione remouet. 3. phia determinat de casu. scda ibi. **T**um illa festino. tertia ibi. **T**um illa mo. **P**rimo dic. **P**hia dixerat hec pdicta et ptebat cursum ozonis. i. sermonis ad tractanda quedam alia atqz expedienda. **T**um ego boeci? inquā **P**hia recta est tua exhortatio facta. & psum est dignissima auctoritate. h q dudū dixisti sex pta qrit libri qonem de puidetia implicata esse pluribus alijs. i. qonibus ego experior re. i. realit. qro eni an arbitraris casu oio aliqd esse supple in re? natura. et qdnam arbitraris esse casu supple in re? natura. **N**o p h q dic boecius dixerat. inuit phiam ia expediuisse q ad sui speculatione spectabat. et ita determinasse pncipale huius libri intentione. & phia ptebat cursum ozonis. i. ozonem currente. qz oio phie no impediabaf ignoratia docentis nec tarditate dicentis. hac ozonem verte bat ad qdaz alia edanda. **Q**ue aut fuerut illa boeci? no expmit. qz forsan sua opione minus erat desiderada. vel forsan qntu ad ppositu extranea. **N**o q dicit exhortationez phie fuisse recta qz phia hortabat ad stutes. & ad pemptu fortuitor. talis at exhortatio q fit ad bonu psequenduz & malu fugiendu recta est. **E**t dic exhortatione phie esse dignissima auctoritate. qz qd a sapientibus dicitur auctoritate sapientis dignuz reputat.

Hic phia excusat se de huius opinionis vel qonis determinatione. & boecius illa excusationem remouet. d. **P**hia inqt. ego festino absolue. i. p ficere debitū pmissionis et aperire via q reueharis ad patriam. **D**ec at q tu qris de casu. et si p qnis st. putilia cognitu. i. cognitione. tū paulisp auersa st a tēmite. i. via nri ppositi. & dicit paulisp qz no st. tōliter auersa h aliqntulu elucidat pmissa. & e. v. rendū. i. timendū ne tu fatigatus de uis. i. qonibus exneis no possis sufficere ad metiendū. i. trāseundū rectū iter. dic boeci?. **P**hia ne illud vereare. i. no timeas. qz h fuerit mihi loco qeris agnosce ea qb? maxie delectoz. et cu ome latus. i. ois circūstātia tue disputationis mihi pstitit fide indubitata: nihil est qd ambigat de sequentibus. **N**o q dic qua via reueharis patriā. h patriā vocat britū dine qua prius inuenire docuit. illa aut p que hō puenit ad ipaz st. stutes de qbus boecius intēdebat agē no in h libro h in vltimis libris musice sue / agendo de musica hūana. intentionez aut

Primo illi. **F**estino inqt debitū pmissionis absol uere: viā qz tibi qua patriam reueharis aperire. **D**ec aut et si putilia cognitu/ tū a ppositi nri tramite paulisper auersa st. **E**terendūqz ē ne deujs fatigatus ad emetiendū rectū iter sufficere no possis. **B**. **N**e id inqam prozsus vereare. **N**am quietis mihi loco fuerit/ ea qbus maxime delectoz agnosce: simul cu omne disputationis tue latus indubitata fide cōstiterit/ nihil de sequentibus ambigatur.

Clus no ppleuit qz a Rege Theoderico morte puenitus fuit.

Prosa prima Exponit quid sit casus.

Iterat. orationisq; cursu ad alia quedā tractanda atq; expedienda ptebat.

B. Tum ego. Recta qdem inquā exhortatio. magis prozsus auctoritate dignissima. h q tu duduz de puidetia

qonē plib? alijs implicitā eē dixisti: re experior. **Q**ue ro eni. an esse aliqd oio. et qdnam esse/ casuz arbitrere

qonē plib? alijs implicitā eē dixisti: re experior. **Q**ue ro eni. an esse aliqd oio. et qdnam esse/ casuz arbitrere

P. Tum ille. Festino inqt debitū pmissionis absol uere: viā qz tibi qua patriam reueharis aperire. **D**ec aut et si putilia cognitu/ tū a ppositi nri tramite paulisper auersa st. **E**terendūqz ē ne deujs fatigatus ad emetiendū rectū iter sufficere no possis. **B.** Ne id inqam prozsus vereare. **N**am quietis mihi loco fuerit/ ea qbus maxime delectoz agnosce: simul cu omne disputationis tue latus indubitata fide cōstiterit/ nihil de se

quentibus ambigatur. **C**lus no ppleuit qz a Rege Theoderico morte puenitus fuit.

Prosa prima

P. Tum illa. Morē inq̄t gerā tibi/ simulq; sic exorsa
est. Siquidez inquit/ aliquis euentū temerario motu
nullaq; causaz connexionē pductum/ casum esse disi
finit: nihil oīno casum esse confirmo. et preter subie
ctē rei significatiōē/ inanē proorsus vocē eē decerno

bo me volūtati tue. et simul sic est exorsa. i. sic incepit. si aliq̄s definit q̄ ad nomē dices casuz eē
euentū pductū motu temerario. i. improviso et nlla p̄nexionē causaz. Ego phia affirmo casuz sic
oīo nihil eēz decerno. i. iudico vocē casuz p̄orsus esse inanē p̄ter significatiōez rei subiecte sic
hec vox chimera inanis ē. **N**ō q̄ quis q̄stio si est precedat q̄nēm qd est fm q̄ qd est q̄rit
de q̄ditate rei. q̄ qd est rei/ nulli debet nisi entī. tñ qd qd est querēs de quo qd est noīs. est p̄ma
cognitio. et iō ex q̄ qd est noīs oportet scire de aliq̄ si est. p̄t h̄ phia ad q̄rendū de casu vtz sit vl
nō: accipit q̄ qd est qd significat p̄ nomē. et dicit **S**i aliq̄ dicit casū esse euentū temerariū sine oī
causa pductū ego video vocē casuz esse inanē tanq; sibi nihil correspondeat in re.

**Quis enī (coercente in ordinē cūcta deo) locus esse
vllus temeritati reliquus potest?**

storeles me^o. **P**rimo ponit vnā rōnē. 2° aliā ibi **N**ā nihil. Antiq̄ dicebāt q̄ casus est euentus te
merarius. i. improvisus. **C**ontra h̄ arguit phia sic. **U**bicūq; oīa sūt p̄uisa/ ibi nihil est temerariū. s
oīa que sūt/ p̄uisa sūt a deo. q̄ int̄ ea que sūt/ nihil ē temerariū. **P**āc rōnēm breuīt inuit i lra. d. **Q**uis
enī locus vllus p̄t esse reliquus. i. relicus temeritati. i. improvisiōi: deo coercente cūcta i ordinē
.i. p̄uisum? q. d. nlls. **N**ō q̄ oīa a deo sūt p̄uisa cui^o rō est. **Q**uorūcūq; deus est cā/ oīa talia p̄uī
sa sunt a deo. s̄ deus est cā oīs entis. q̄ oīa entia a deo sūt p̄uisa **Q**uāt de^o sit cā oīs entis p̄tz. q̄
ab ip̄o dependet celūz tota natura. vt p̄tz ex. xij. metaphysice

Nā nihil ex nihilo existere: vera sententia ē. **C**ui nei
mo vnq; veterū refragatus est. quanq; id illi non de
operante principio sed de materiali subiecto (hoc est
oīm de natura rationū) q̄i quoddā iccerint fūdamētū
At si nullis ex causis aliquid oriat: id de nihilo ortū
esse videt. **Q**uā si hoc fieri neq̄t: nec casum q̄dez h̄mōi
esse possibile ē qualem paulo an̄ diffiniuim^o. **B.** Quid
igit̄ in quā? **N**ihil ne est: qd vel casus/ vel fortuitū iu
re appellari queat? **A**n est aliquid: tamen si vulgus la
teat. cui ista vocabula conueniant?

ra fundata in materia. et exponit se ip̄m. d. hoc est de natura oīm rōnū. i. de materia que est subie
ctū formaz naturalū. s̄ si aliq̄d oriat ex nullis causis id videt̄ esse ortū ex nihilo. s̄ hoc fieri nei
quit vt aliq̄d oriat ex nihilo. q̄ nō est possibile casum esse h̄mōi. i. talem qualem paulo an̄ definiu
mus fm antiq̄s q̄ sit euentus temerarius sine p̄nexionē causaz. **Q**uid q̄ dicendū est de casu. q̄rit
boecius. **E**st ne nihil i rez natura qd iure possit appellari casus vel fortuitū. vel ē aliq̄d. tamen si
p̄ quis lateat vulgus cui ista vōbula p̄ueniāt? **N**ō q̄ hec p̄pō. ex nihilo nihil existē. vera ē in
p̄patione ad cām p̄ticularē q̄ in sua actiōe p̄supponit materiā. tñ in p̄patione ad cām vlez q̄ ē cā
totius entis. nō est vera. vñ dicim^o deū oīa creasse ex nihilo et fide tenemus. s̄ antiq̄ de isto mō
p̄ductiōis p̄ creationē nō loquebant̄ s̄ p̄mo mō. **U**n̄ **A**rl. i. phis **I**mpossibile ē aliq̄d fieri ex his
que nō sūt. de hac enī opione p̄ueniūt oēs q̄ de natura sūt.

P. Aristoteles meus id inquit in phisicis. et breui z

Hic phia definit de casu: soluē
do p̄missas causas et q̄ōnes. p̄mo sol
uit primā an casus sit. 2° scdam qd
sit casus ibi. **L**icet igit̄. **P**rimo ont
qd significet p̄ nomē casus ponē/
do opionem q̄rūdā. 2° improbat illā
opionē ibi. **Q**uis enīz. **P**rio dicit **B**
boeci ego gerā tibi more. i. p̄forma/
ad nomē dices casuz eē
euentū pductū motu temerario. i. improviso et nlla p̄nexionē causaz. **E**go phia affirmo casuz sic
oīo nihil eēz decerno. i. iudico vocē casuz p̄orsus esse inanē p̄ter significatiōez rei subiecte sic
hec vox chimera inanis ē. **N**ō q̄ quis q̄stio si est precedat q̄nēm qd est fm q̄ qd est q̄rit
de q̄ditate rei. q̄ qd est rei/ nulli debet nisi entī. tñ qd qd est querēs de quo qd est noīs. est p̄ma
cognitio. et iō ex q̄ qd est noīs oportet scire de aliq̄ si est. p̄t h̄ phia ad q̄rendū de casu vtz sit vl
nō: accipit q̄ qd est qd significat p̄ nomē. et dicit **S**i aliq̄ dicit casū esse euentū temerariū sine oī
causa pductū ego video vocē casuz esse inanē tanq; sibi nihil correspondeat in re.

Hic phia improbat opionē istaz
ōndens casuz nihil esse fm cā. 2° sol
uit q̄ōnēm fm rei veritatē. ibi **A**ri/
stoteles me^o.

Ubicūq; oīa sūt p̄uisa/ ibi nihil est temerariū. s
oīa que sūt/ p̄uisa sūt a deo. q̄ int̄ ea que sūt/ nihil ē temerariū. **P**āc rōnēm breuīt inuit i lra. d. **Q**uis
enī locus vllus p̄t esse reliquus. i. relicus temeritati. i. improvisiōi: deo coercente cūcta i ordinē
.i. p̄uisum? q. d. nlls. **N**ō q̄ oīa a deo sūt p̄uisa cui^o rō est. **Q**uorūcūq; deus est cā/ oīa talia p̄uī
sa sunt a deo. s̄ deus est cā oīs entis. q̄ oīa entia a deo sūt p̄uisa **Q**uāt de^o sit cā oīs entis p̄tz. q̄
ab ip̄o dependet celūz tota natura. vt p̄tz ex. xij. metaphysice

Hic ponit aliā rōnē pbantē q̄ ca
sus nō p̄t esse sine oī cā pductus sic
dicebāt antiq̄. et arguit sic. **N**ō est
ex nihilo/ nihil ē. s̄ qd ex nlla cā est
ex nihilo ē. q̄ qd ex nlla cā est: nihil
est. s̄ fm antiq̄s casus est ex nlla cā
q̄ ē pductus sine oī p̄nexionē cāz
q̄ casus nihil est. vñ dicit in lra. **U**e/
ra snia ē cui nemo vnq; veterū refra
gatus ē. i. dicit. i. ex nihilo nihil ex
istere. q̄nq; illi antiq̄ illā p̄pōnez. ex
nihilo nihil existē iccerit. i. posuerit
q̄i q̄ddā fundamētū nō de operante
p̄ncipio. i. de deo creatore q̄ ille ex
nihilo aliq̄d fecit. s̄ intellexerunt h̄
de materiali subiecto. i. de tota natu

Hic phia soluit q̄ōnez de casu. et
p̄mo ont eā eē solutā ab aristotele et
ont modū eius. 2° declarat q̄ casus

Libri quinti de consolatione philosophie

licet non habeat casus per se. h3 tñ casus per accidens. ibi De se igitur. Præo dicit Aristoteles mens. i. doctrina mea nutritus et dedit diffiniuit casum in physica. i. in 2º physicoz breui ratione per pinqua veri. i. veritati. Et querit boecius. Quoniam inquam modo? Dicit philosophia Quotiens aliquid gerit. i. fit gratia cuiuspiam. i. alicui rei et aliud contingit quibusdam de causis quibus intendebat illud vocat casum. ut si aliquis cum colendi agri fodiens humum inueniat pondus auri defossum. hec inuentio auri creditur fortuita. i. a casu accidisse. verum per se. talis euentus casualis non est de nihilo. i. de nulla causa sic dicebat diffinitio antiquorum. nam euentus casualis h3 proprias causas quarum cursus inopinatus et improuisus supple ab eo qui aliquid fecit causa alterius rei: videtur operatus esse casum. nisi enim cultor agri fodit humum/ que supple fossio est vna causa inuentio nis auri. et nisi eo loco depositor obruisset. i. abscondisset pecuniam suam que est alia causa inuentio nis auri: aurum non esset inuentum. **N**on quod casus secundum Aristotelem est quoniam aliquid fit propter aliquam finem. ut fossio agri propter seminationem si aliquid aliud euenit ex quibusdam causis propter se quod intendebat. se est casus. ut inuentio thesauri casualis est que non intendebat a fossore agri. Et quod per quod inuentio thesauri est casualis: non ideo quod non est punita a deo: sed quod non est punita ab homine. et ita casus nihil est que ad deum sed est aliquid que ad hominem propter cuius intentionem et punctionem euenit.

Dicunt philosophia quod h3 casus habeat causas non tñ h3 casus per se sed per accidens. d. De igitur se cause fortuiti dependit. i. fortuiti euentus. quod fortuitum dependit puenit ex causis obuijs et pfluentibus non ex intentione gerentis. non enim ille qui aurum obruit vel qui agrum exercuit. i. fodit/intendebat ut ea pecunia reperiret. sed ut dixi propter gerentis intentionem euenit hunc fodere que ille obruit pecuniam. et occurrit supple inuentio pecunie. **N**on quod causa efficiens non agit nisi moueat a fine. finis non mouet nisi secundum quod est in intentione. et ideo respectu illius effectus que est in intentione: agens est causa per se. sed si aliquid contingat in actione propter intentionem agentis illius: agens est causa per accidens. et sic casus quod contingit propter intentionem agentis: non h3 causam agentem per se sed per accidens.

Dic philosophia soluit secundas quoniam ostendit dedit quod sit casus. Concludit que diffinitio nem eius ex iam dictis. d. Licet igitur de finire casum esse euentum inopinatum ex causis confluentibus in his que gerunt ob aliquid aliud. Tunc ostendit quod effectus casualis cadit sub ordine prouidentie. **D**icitur est ei quod casus puenit ex causis pfluentibus. quod aut cause pfluant sed puenit ex ordine prouidentie. vñ dicit Causas vero pcurrere pfluere facit iste ordo. i. fatalis pcedens inenitabili pnexionem. i. causam que descendens supple ordo de fonte prouidentie cuncta disponit suis temporibus et locis. **N**on quod diffinitio casus est bonum quod per eam casus distinguitur ab alijs. **P**er hoc quod dicitur casus est euentus inopinatus: excludit effectus necessario eueniens vel ut frequentiter sole oriri vel homines nasci cum quibusque digitis in vna manu. talia enim non eueniunt casualiter et inopinante. **P**er se quod dicitur ex pfluentibus causis: excludit casum primo modo dictum que secundum antiquos ponebat per duci ex nulla pnexionem causam. **P**er se autem quod dicitur in his que gerunt ob aliquid aliud. per hoc excludit que casu casualitas per se. casus enim et fortuna sunt cause per accidens et fiunt propter intentionem agentis.

Istud est metrum primum h3 quoniam dicitur metrum elegiacum. et primum est dactylus hexametrum. secundus est trochaicum per

veri pinquarone diffiniuit. **B.** Quoniam inquam modo?

P. Quoties ait aliquid cuiuspiam rei gratia gerit. aliudque quibusdam de causis quibus intendebat obtingit: casus vocat. **E**t si quis colendi agri causa fodiens humum: defossi auri pondus inueniat. **H**oc igitur fortuitum quod creditur accidisse. verum non de nihilo est. **N**am proprias causas h3 quod improuisus inopinatusque cursus casum videtur operatur. **N**am nisi cultor agri humum fodit/ nisi eo loco pecuniam suam depositor obruisset: aurum non esset inuentum

de nihilo. i. de nulla causa sic dicebat diffinitio antiquorum. nam euentus casualis h3 proprias causas quarum cursus inopinatus et improuisus supple ab eo qui aliquid fecit causa alterius rei: videtur operatus esse casum. nisi enim cultor agri fodit humum/ que supple fossio est vna causa inuentio nis auri. et nisi eo loco depositor obruisset. i. abscondisset pecuniam suam que est alia causa inuentio nis auri: aurum non esset inuentum. **N**on quod casus secundum Aristotelem est quoniam aliquid fit propter aliquam finem. ut fossio agri propter seminationem si aliquid aliud euenit ex quibusdam causis propter se quod intendebat. se est casus. ut inuentio thesauri casualis est que non intendebat a fossore agri. Et quod per quod inuentio thesauri est casualis: non ideo quod non est punita a deo: sed quod non est punita ab homine. et ita casus nihil est que ad deum sed est aliquid que ad hominem propter cuius intentionem et punctionem euenit.

De sunt igitur fortuiti cause compendij. quod ex obuijs sibi et pfluentibus causis non ex gerentis intentione puenit. **N**ecque enim vel qui aurum obruit. vel qui agrum exercuit ut ea pecunia reperiret intendit. sed ut dixi/ quo ille obruit: hunc fodisse puenit. atque concurrit.

Non quod causa efficiens non agit nisi moueat a fine. finis non mouet nisi secundum quod est in intentione. et ideo respectu illius effectus que est in intentione: agens est causa per se. sed si aliquid contingat in actione propter intentionem agentis illius: agens est causa per accidens. et sic casus quod contingit propter intentionem agentis: non h3 causam agentem per se sed per accidens.

Licet igitur diffinire casum esse inopinatum ex pfluentibus causis/ in his que ob aliquid gerunt euentum. **C**ocurrere vero atque confluere causas: facit ordo ille inenitabili connectione pcedens: qui de prouidentie fonte descendens: cuncta suis locis/ temporibusque disponit.

Causas vero pcurrere pfluere facit iste ordo. i. fatalis pcedens inenitabili pnexionem. i. causam que descendens supple ordo de fonte prouidentie cuncta disponit suis temporibus et locis. **N**on quod diffinitio casus est bonum quod per eam casus distinguitur ab alijs. **P**er hoc quod dicitur casus est euentus inopinatus: excludit effectus necessario eueniens vel ut frequentiter sole oriri vel homines nasci cum quibusque digitis in vna manu. talia enim non eueniunt casualiter et inopinante. **P**er se quod dicitur ex pfluentibus causis: excludit casum primo modo dictum que secundum antiquos ponebat per duci ex nulla pnexionem causam. **P**er se autem quod dicitur in his que gerunt ob aliquid aliud. per hoc excludit que casu casualitas per se. casus enim et fortuna sunt cause per accidens et fiunt propter intentionem agentis.

Metrum elegiacum

Rapis achemenic scopulis, vbi xpsa sequenti

ad corpora. i. q̄ descēdūt ad curā rerū tēporaliū sicut sūt praedici q̄ negociantē circa bona tēpo/ ralia ad cōmunē vtilitatē dispēsanda. adhuc min⁹ libere sunt anime que tēnis artibus colligā tur. i. que descēdūt ad curādū ppriū corpus et ppriā vtilitatē. mīme at libe sūt q̄ sōdite vicys rō nē amittūt. viciosus enī nō vnus tm̄ dñi est. s̄ tot dñorū quot viciorū fm̄ Augustinum

Que tñ ille ab eterno cūcta p̄spiciens p̄uidētie cer nit intuitus. et suis quoq; meritis p̄destinata dispo nit. omnia videt. et omnia audit.

Die oñt p̄hia quō ac⁹ libeī arbi trū cadūt sub p̄uidētia dīna. qz pp̄ hoc q̄ dīna cognitio se extendit ad oīa dices Que oīa dīcta q̄ ad diuer sos gradus libertatis et quo ad oēs

ac⁹ inde pueniētes cernit ille intuit⁹ p̄uidētie dīne cūcta p̄spiciēs et queq; p̄destinata dispo nit suis meritis. reddēdo bonis bona et malis mala. Et hoc p̄firmat auctoritate greca q̄ sonat in latino. **D**ia videt de⁹ et oīa audit. vel fm̄ alios sonat. **D**eus illustrat oīa clari⁹ q̄ sol. **N**ō q̄ licet dīna p̄uidētia ab eterno oīa p̄spererit nō tñ p̄pter hoc necessitatē libeī arbitriū ad faci endū bonū vel malū Quia fm̄ Aristotele iij. ethicozū. **N**ō est dñs suaz opationū a principio vl q; ad finē. et ergo fm̄ merita operationū libeī arbitriū recipit penam vel p̄miū

Metrū dactylicū archilochiū

Stud est metz secūdu hui⁹ q̄nti qd̄ dici tur archilochiū ab iūctore. dactylicū a per

Puro clarū lumine p̄hebū
Melliflui canit oris homer⁹

Qui tamen intima viscera terre

Non valet aut pelagi radioz

Infirma perrumpere luce

Haud sic magni cōditoz orbis

Huic ex alto cūcta tuenti

Nulla terre mole resistunt.

Non nox atris nubibus obstat

Quelint. que fuerint. veniantq;

Uno mentis cernit in ic̄tu.

Quem quia respicit omnia solus.

Uerum possis dicere solem.

de p̄domināte. in q̄ p̄hia cōmedat excellētiā dīne cog nitiois in cōparatiōe ad solē materiale di. **D**omerus oris melliflui. i. dulcis eloq̄ntie canit. i. describit p̄he bū. i. solē clarū puro lumie. forsitan ei **D**omer⁹ fecit librū de claritate solis. qui. s. sol nō valet p̄rūpere. i. penetrare intima viscera. i. p̄funda terre et pelagi. i. maris infirma. i. debili luce radioz. haud sic. i. nō sic habet se cōditoz magni orbis. s. de⁹. s̄ ip̄e sua cogni tione penetrat oīa cū nihil possit ip̄m latē. huic. s. cōdi toz tuenti. i. respiciēti cūcta ex alto celo tre sibi resistūt nulla mole. i. magnitudine sicut cōsistūt radijs solis. **N**ec etiā nox obscura obstat sibi atris nubib⁹ imo in vno ic̄tu mētis. i. i vnico mētali intuitu cernit q̄ sunt quātū ad p̄ntia. que fuerūt quātū ad p̄terita. q̄ veniūt quātū ad futura que. s. cōditore qz respicit oīa sol⁹ tu poteris dicēvez solē. **N**ō licet de⁹ oīa cognoscēdo p̄uideat. etiā illa q̄ sūt ex libeō arbitrio/ voluit tñ q̄s dā creaturas esse libeī arbitriū. qz s̄ magis decet di/ uinā bonitatē. sicut enī meli⁹ et nobilius ē regnū i q̄ nō tm̄ seruit regi a seruis s̄ etiā a liberis q̄ vbi tm̄ s̄ uis a seruis **S**ic meli⁹ erit regnū dei et decētius ex hoc q̄ sūt aliq̄ creature libeī s̄uētēs sicut hō et āgel⁹ q̄ si essent sole creature seruiliter operātes cūiusmodi sūt oēs creature p̄ter hōiem et angeluz q̄ ex determinatione nature necessitantur ad sua opera.

Boecius disputat utrū valeat li berū arbitriū quoniā de⁹ cūcta pro spicit que falli nihil potest

Hic incipit tertia p̄sa hui⁹ q̄nti li bri in q̄ **B**oeci⁹ obicit p̄tra p̄dicta oīs nō posse s̄l stare p̄uidētiā et li bez arbitriū. Et p̄mo p̄mittit q̄ di/ cta p̄nt habē dubitationē. sc̄do poi nit rōnē dubitatiois ibi. **N**imū in/ quā **P**rimo dicit **T**ū p̄ tūc finitis p̄dictis ego **B**oecius inquā. o p̄hia rur⁹ ego p̄fudoz difficiliori ābigui tate. Et querit p̄hia **Q**uenā est ista **N**ō q̄ cōiectare ē ex aliq̄ bus signis aliqd̄ putare. et sic p̄hia cōiectit p̄ locū a cōiter accidētib⁹ dubitationē **B**oeci⁹. qz cōi ter quicūq; loquebant de p̄uidētia et libero arbitrio dubitabāt de cōpassibilitate eozuz

Um ego. En inquā difficiliori rursus ambi guitate cōfūdor. **P**. **Q**uenā inquit est ista. iā

enim quibus perturbere coniecto

ambiguitas. iam enī p̄iecto. i. iudico q̄bus tu pturbere. i. pturberis. **N**ō q̄ cōiectare ē ex aliq̄ bus signis aliqd̄ putare. et sic p̄hia cōiectit p̄ locū a cōiter accidētib⁹ dubitationē **B**oeci⁹. qz cōi ter quicūq; loquebant de p̄uidētia et libero arbitrio dubitabāt de cōpassibilitate eozuz

Libri quinti de consolatione philosophie

Hic Boetius exprimit suam dubitationem omnem omnem providentiam et libertatem arbitrii esse incompatibilia. Primum scilicet h. scilicet excludit quosdam vias quibus aliqui conabantur defendere providentiam ibi. Quid igitur ad probandum ergo incompatibilitatem predictorum ponit tres rationes, scilicet ibi. Ad hec tria ibi. Postremo primo ponit primam rationem, scilicet excludit quaedam solutionem eius ibi. Neque enim. Primum dicit. Nimirum videtur aduersari et repugnare deum presciscere vniuersa et esse vllum libertatis arbitrii. Quod autem ista repugnant probat. Nam si deus prospicit cuncta neque vlllo modo falli potest, nec est euenire illud quod providentia prouiderit esse futurum, quod si non eueniret falleret providentia, quare si ab eterno non modo, id est non tamen facta hominum sed etiam presilia et voluntates presciscit, nulla erit libertas arbitrii sed omnia euenient de necessitate. Quod autem deus sua providentia omnia presciscat declarat. Neque enim poterit existere aliquod factum vel aliqua voluntas nisi quam presenserit providentia divina nescia, id est non potest falli, nec potest aliter euenire quam prouisa sunt. Nam si valet detorqueri alioquin, id est ut aliter eueniat quam prouisa sunt non erit iam firma prescientia dei, sed potest erit incerta opinio quod iudico nefas credere de deo. Non quod ex hoc sic format ratio. Illa que prouident infallibiliter de necessitate eueniunt, h. omnia prouident a deo infallibiliter ergo omnia de necessitate eueniunt, et sic perit libertas arbitrii. Non quod scia dei non est opinio, quia opinio est eorum que sic et aliter se possunt habere ex primo posteriorum. Scia autem est eorum que non possunt se aliter habere, ergo scia dei non est dicenda opinio.

Hic proba excludit quaedam rationem que posset dari ad predictam rationem, et primo ponit eam, scilicet eam excludit ibi. Quasi si vero. Primum dicit. Neque enim probo, id est approbo illam rationem, id est responsionem que quaedam credunt se posse dissolue difficultate questionis. Autem ei non ideo quod esse venturum quam providentia prospexerit illud esse venturum sed potest euenire quomodo futurum est illud non posse late providentiam diuinam. Quasi dicat, euenit rei est causa prescientie, et non euenire et ideo ex euenire debet concludi necessitas prescientie non et euenire secundum eos. Et isto modo necessarium est h. quod concludit de euenire relabi in contrariam partem, id est ut quod concludit de euenire h. concludat de prescientia. Neque enim necesse est contingere que prouident secundum eos, h. que futura sunt necesse est prouideri. Non quod prior ratio predebatur quod omnia futura de necessitate eueniant quia deus futura infallibiliter prouidet, responsio autem quaedam dicit contrarium, dicit ei. Non ideo quia deus prouidet futura necessario eueniunt, h. quia ventura sunt, ideo deus ea prouidet

Hic excludit istam rationem dicit. Illa ratio procedit quasi laboraret quodammodo cuius rei causa sit prescientia, utrum sit causa necessitatis futurorum, vel utrum necessitas futurorum sit causa providentie, h. nos nitamur, id est laboramus h. deuenire scilicet necessarium esse euenire prescientiarum rerum quoque modo, id est quocumque modo se habeat ordo causarum, nisi per quos prescientia non videatur inferre necessitate euenire dicitur futuris, quod declarat in exemplo dicit. Si aliquid sedeat necesse est opinionem esse veram que predictat eum sedere, et euenire si de aliquid vera sit opinio quia sedet necesse est eum sedere, igitur in utroque, id est in opi-

B. Nimirum inquam aduersari ac repugnare videtur. presciscere vniuersa deum: et esse vllum libertatis arbitrii. Nam si cuncta prospicit deus: neque falli vlllo modo potest: euenire necesse est, quod providentia futurum esse prouiderit. Quare si ab eterno non facta hominum modo, sed etiam presilia voluntatesque presciscit: nulla erit arbitrii libertas. Neque enim vel factum aliud vlllum, vel quelibet existere poterit voluntas nisi quam nescia falli providentia divina presenserit. Nam si alioquin quam prouisa sunt detorqueri valent: non iam erit futuri firma prescientia sed opinio potest incerta, quod de deo credere nefas iudico.

Hic proba excludit quaedam rationem que posset dari ad predictam rationem, et primo ponit eam, scilicet eam excludit ibi. Quasi si vero. Primum dicit. Neque enim probo, id est approbo illam rationem, id est responsionem que quaedam credunt se posse dissolue difficultate questionis. Autem ei non ideo quod esse venturum quam providentia prospexerit illud esse venturum sed potest euenire quomodo futurum est illud non posse late providentiam diuinam. Quasi dicat, euenit rei est causa prescientie, et non euenire et ideo ex euenire debet concludi necessitas prescientie non et euenire secundum eos. Et isto modo necessarium est h. quod concludit de euenire relabi in contrariam partem, id est ut quod concludit de euenire h. concludat de prescientia. Neque enim necesse est contingere que prouident secundum eos, h. que futura sunt necesse est prouideri. Non quod prior ratio predebatur quod omnia futura de necessitate eueniant quia deus futura infallibiliter prouidet, responsio autem quaedam dicit contrarium, dicit ei. Non ideo quia deus prouidet futura necessario eueniunt, h. quia ventura sunt, ideo deus ea prouidet

Hic proba excludit quaedam rationem que posset dari ad predictam rationem, et primo ponit eam, scilicet eam excludit ibi. Quasi si vero. Primum dicit. Neque enim probo, id est approbo illam rationem, id est responsionem que quaedam credunt se posse dissolue difficultate questionis. Autem ei non ideo quod esse venturum quam providentia prospexerit illud esse venturum sed potest euenire quomodo futurum est illud non posse late providentiam diuinam. Quasi dicat, euenit rei est causa prescientie, et non euenire et ideo ex euenire debet concludi necessitas prescientie non et euenire secundum eos. Et isto modo necessarium est h. quod concludit de euenire relabi in contrariam partem, id est ut quod concludit de euenire h. concludat de prescientia. Neque enim necesse est contingere que prouident secundum eos, h. que futura sunt necesse est prouideri. Non quod prior ratio predebatur quod omnia futura de necessitate eueniant quia deus futura infallibiliter prouidet, responsio autem quaedam dicit contrarium, dicit ei. Non ideo quia deus prouidet futura necessario eueniunt, h. quia ventura sunt, ideo deus ea prouidet

Hic proba excludit quaedam rationem que posset dari ad predictam rationem, et primo ponit eam, scilicet eam excludit ibi. Quasi si vero. Primum dicit. Neque enim probo, id est approbo illam rationem, id est responsionem que quaedam credunt se posse dissolue difficultate questionis. Autem ei non ideo quod esse venturum quam providentia prospexerit illud esse venturum sed potest euenire quomodo futurum est illud non posse late providentiam diuinam. Quasi dicat, euenit rei est causa prescientie, et non euenire et ideo ex euenire debet concludi necessitas prescientie non et euenire secundum eos. Et isto modo necessarium est h. quod concludit de euenire relabi in contrariam partem, id est ut quod concludit de euenire h. concludat de prescientia. Neque enim necesse est contingere que prouident secundum eos, h. que futura sunt necesse est prouideri. Non quod prior ratio predebatur quod omnia futura de necessitate eueniant quia deus futura infallibiliter prouidet, responsio autem quaedam dicit contrarium, dicit ei. Non ideo quia deus prouidet futura necessario eueniunt, h. quia ventura sunt, ideo deus ea prouidet

Hic proba excludit quaedam rationem que posset dari ad predictam rationem, et primo ponit eam, scilicet eam excludit ibi. Quasi si vero. Primum dicit. Neque enim probo, id est approbo illam rationem, id est responsionem que quaedam credunt se posse dissolue difficultate questionis. Autem ei non ideo quod esse venturum quam providentia prospexerit illud esse venturum sed potest euenire quomodo futurum est illud non posse late providentiam diuinam. Quasi dicat, euenit rei est causa prescientie, et non euenire et ideo ex euenire debet concludi necessitas prescientie non et euenire secundum eos. Et isto modo necessarium est h. quod concludit de euenire relabi in contrariam partem, id est ut quod concludit de euenire h. concludat de prescientia. Neque enim necesse est contingere que prouident secundum eos, h. que futura sunt necesse est prouideri. Non quod prior ratio predebatur quod omnia futura de necessitate eueniant quia deus futura infallibiliter prouidet, responsio autem quaedam dicit contrarium, dicit ei. Non ideo quia deus prouidet futura necessario eueniunt, h. quia ventura sunt, ideo deus ea prouidet

tero veritatis. Sed nō idcirco quā sedet quā vera est opinio. sed hec potius vera est quā quēpiā sedē p̄cessit. Ita cū cā veritatis ex altera parte p̄cedat: in e tñ cōis in vtraq; nēitas. Similiter de p̄vidētia. futurisq; reb; rōcinari p̄t; Nā etiā si idcirco quā futura sūt p̄vidētur nō vero iō quā p̄vident̄ eueniūt. nihilominus tñ a deo vel ventura p̄videri vel p̄uisa nē est euenire

q̄ ad perimēdā arbitrij libertatē solū satis est

quis idcirco p̄vident̄ quā futura sūt. n̄ tñ iō eueniūt quā p̄vident̄. nihilomin; tñ nē est a deo v̄l ventura p̄videri vel p̄uisa euenire. ita q̄ vtriq; p̄ti iest nēitas quā alteri causalitas. qd̄ solū satis est. i. sufficit ad p̄imēdā libertatē arbitrij.

Alōndū q̄ r̄nsio ista quā inuit i l̄ra videt̄ fuisse ipi; Origenis q̄ sup̄ epistolā ad Romanos sic dicit. Nō p̄pterea aliqd̄ erit qz illd̄ de; scit futur; s; qz futur; ē iō scit̄ a deo anteq; fiat. qd̄ tñ pōt̄ itelligi duplicit̄. Uno mō q̄ euet; rei sit cā p̄scie scdm̄ rōnē p̄sc̄ntie. z sic r̄nsio est vera. Alio mō pōt̄ itelligi q̄ euent; rei sit causa p̄scie scdm̄ existentiā. z sic est falsa. z hoc mō improbat̄ hic a Boecio

Primo ergo ostendit Boecius q̄ ista responsio nō est ad propositum. secundo ostendit q̄ nō includit veritatem ibi. Jam vero **Jā** vero q̄ p̄posterū est vt eterne p̄scie: tp̄aliū rerū euetus cā esse dicat̄. Quid est at̄ aliud arbitrari ideo deū futura quā sūt euetura. p̄uidē. q̄ putare q̄ olim acciderūt causam summe illius esse p̄uidentie?

sa eterne p̄scientie qd̄ dicit̄ in ista respōsione. **Un̄** subdit. Quid est aliud arbitrari deū iō p̄uideri futura quā sūt ventura q̄ putare que olim acciderunt. i. ipsa futura esse causam summe p̄uidentie? q. d. nihil est aliud dicere. **Notandū** q̄ nullū temporale est causa eterne sed pot̄ e/ cōuerso. **Indignius** ei nō est causa dignioris. eo q̄ causa dignior est effectu. temporale autē est indignius eterno sicut corruptibile incorruptibili ergo zc.

Ad hec. Sicuti cū qd̄ eē scio: idipsū eē nē est. ita cū qd̄ futur; noui idipsū futur; eē: nē est. Sic fit igitur vt euentus p̄scite rei nequeat euitari.

ita cum noui quid futurū necesse est id ipsum esse futurū sic igitur fit. i. cōtingit vt euentus rei p̄scite nequeat euitari. **Notandū** q̄ ratio sic potest formari. Sicut se habet scientia re/ spectu scibilis presentis sic p̄scientia respectu effectus futuri. sed cum scio in p̄nti aliquid esse necesse est ipsum esse ergo cū p̄scitur aliquid futur; esse necesse est ipsum futurū esse. sed deus p̄scit oīa futura ergo necessario eueniūt. z sic iterum tollitur libertas arbitrij.

Postremo si qd̄ aliq; aliorū atq; sese. res habet existimet. id nō mō scia nō est. sed est opinio fallax: ab scientie veritate lōge diuersa. Quare si quid ita futur; est vt eius cert; ac necessari; nō sit euetus: id eueturū esse p̄sciri q̄ poterit? Sicut enī scia ipsa imp̄mixta est falsitati. ita id qd̄ ab ea p̄cipit̄/ esse aliē atq; p̄cipit̄ ne/ quit **Ea** nāq; cā ē cur mēdacio scia careat. q̄ se ita rē quāq; h̄re nē est. vti eā sese h̄re scia cōprehendit.

mōe z sedēte est nēitas. in h. s. i. sedēte ē nēitas sedēdi i altero. s. i. opini/ one ē nēitas veritatis. s. n̄ idcirco qd̄ qz sedet sup̄ple causalit̄ quā n̄a ē opi/ nio qz veritas opiniōis n̄ ē cā sessiōis s; hec sez opinio pot̄ ē n̄a quā p̄cessit quēpiā. i. aliquē sedē z ita cā veritatis ex altera parte p̄cedit. tñ in vtroq; ē cōis nēitas. z eodē mō p̄tigit arguē de p̄uidētia z de his q̄ p̄vident̄. **Un̄** dic̄ Pater. i. māifestū ē rōcinari silr de p̄uidētia z de reb; futuris. nā zsi p̄

Hic p̄bia ostendit q̄ ista respon/ sio icludit falsitatē. quia ponit q̄ ali/ quod temporale sit causa eterne. di/ cunt enī q̄ res future sint cause p̄/ uisionis eterne **Un̄** dicit. **Jā** vero p̄posterū est. i. p̄uersū est vt euen/ tus rerū tepozaliū dicatur esse cau/

Hic ponit scd̄am respōsionē ad probandam secundam cōclusionem dicens. **Ad** hec sup̄ple p̄dicta ad/ denda est hec ratio Sicuti scio esse quid .i. aliquid. necesse est ipsū esse

Hic ponit tertiam rationem ad idem dicens. **Si** quis existimet ali/ quid esse aliorū id est aliter q̄ res se habeat illud non modo id est nō tñ non est scientia sed est fallax o/ pinio longe diuersa a veritate sciē tie quare si aliquid ita futur; est vt ei; euent; nō sit cert; et necessari; quo modo illud poterit p̄sciri e/ uenturū? q. d. nullo mō. Cuius rō nem assignat dicēs. Sicut ip̄a scia est imp̄mixta falsitati. sic illud quod

Libri quinti de consolatione philosophie

concipitur ab ea non potest aliter esse quam concipitur, quia si posset aliter se habere tunc scientia posset esse falsa. **U**n subdit. **I**sta est causa quare scia caret mendacio, quia nec est unquamque res ita se habere sicut scia comprehendit eam se habere. **M**ondum quoque rationem quam intedit est ista. **Q**uicunque existimat rem aliter esse quam est, eius estimatio est falsa et non est scia sed fallax opinio. **S**i si deus prescit aliquid futurum esse et si ipsum non necessario euenit sicut prescinit prescientia dei, non erit scientia sed fallax opinio, ergo futura a deo preuisa necessario eueniunt, et sic perit liberum arbitrium.

Hic philosophia improbat modos quibus aliqui nituntur saluare prouidentiam, et primo querit quomodo possit saluari prouidentia diuina in probando duos modos quibus aliqui conabantur ipsam saluare, scilicet quando ponit tertium modum similiter ipsum in probando, scilicet ibi. **Q**uod si apud primo dicit. **Q**uid igitur dicemus? quam modo dici potest quod deus prouideat hec futura incerta. **P**rimus modus est ut dicat deum ea que prouidet iudicare infallibiliter quibus possunt non euenire. **S**ed id est inconueniens, quia tunc falleret sua prouidentia vnde dicit. **N**am si deus ceteris, iudicat euenire infallibiliter que etiam possibile est non euenire, fallitur supple deus, quod non modo, non tamen nefas est sentire de deo sed etiam nefas est voce proferre. **S**ecundus modus est ut dicat deum prouidere futura indeterminata sicut futura sunt, sed isto modo prouidentia dei non est certa. **U**n dicit. **S**i deus discernit ista futura esse, que prouidentur indeterminata sicut sunt ut scilicet cognoscat ea eque, i. equaliter posse fieri vel non fieri que est ista prescientia que nihil certum, nihil stabile comprehendit? quasi dicat, talis prouidentia nulla est, et quod hec prescientia differt ab illo vaticinio ridiculo Tyresie que dicebat. **Q**uicquid dicam hoc erit vel non erit. **Q**uo etiam, i. in qua diuina prouidentia presciterit, i. proualebit humana opinio si iudicat incerta sicut homines ea quorum euentus est incertus? quod, d. in nullo differt. **M**ondum quoque cum Tyresias vidisset duos serpentes simul coire plecto baculo ipsos separauit ab iuice et mutatus fuit in mulierem, post septennium iter serpentes coeuntes baculo separauit et mutatus fuit in virum. **C**um autem orta fuisset dissensio inter Iouem et Junonem an maior esset delectatio in coitu viri quam mulieris, electus fuit Tyresias in iudicem que expertus erat sortem vtriusque sexus. **C**um autem diceret maiore esse delectationem mulieris, Juno commota excecavit ipsum, Iupiter autem sui misertus in recopescam amissi visus dedit sibi ipsum vaticinandi. **F**uit autem hec sua vaticinatio. **Q**uicquid dicam erit vel non erit. **S**i si deus non aliter presciret futura indeterminata nisi quia erunt vel non erunt: non differret sua prescientia a prescientia Tyresie quod est ridiculosum.

Hic ponit tertium modum conatum saluare prouidentiam. **E**t est ut ponamus omnia euenire de necessitate et auferamus liberum arbitrium. **P**rimo ergo ponit istum modum, secundo ostendit que inconuenientia sequantur ipsum ibi. **Q**uo semel primo ergo concludit istum modum dicens. **Q**uod si apud illum certissimum fontem omnium rerum nihil potest esse incertum, certus est euentus eorum que ipse firmiter presciverit futura. **Q**uare nulla erit libertas humanis consiliis et actionibus quas diuina mens sine errore falsitatis cuncta prospiciens alligat et constringit ad unum euentum. **N**otandum est quod nulla mutatio cadit, circa fontem omnium rerum quia cognitio eius non potest esse incerta, et si esset incerta esset imperfecta et diminuta, si ergo est certa respectu futurorum necesse est ut omnia futura prescita a deo necessario eueniant.

Quid igitur? **Q**uoniam modo deus hec incerta futura prouidet? **N**am si inuincibiliter euentura ceteris, que etiam non euenire possibile est: fallit. **Q**uod non sentire modo nefas est sed etiam voce proferre. **A**t si ita vti sunt: ita ea futura esse decernit, ut eque vel fieri ea vel non fieri posse cognoscat: que est hec prescientia que nihil certum: nihil stabile comprehendit? **A**ut quod hoc refert vaticinio illo ridiculo Tyresie, quicquid dicam aut erit aut non? **Q**uid etiam diuina prouidentia: humana opinione presciterit si vti homines incerta iudicat quorum est incertus euentus?

Secundus modus est ut dicat deum prouidere futura indeterminata sicut futura sunt, sed isto modo prouidentia dei non est certa. **U**n dicit. **S**i deus discernit ista futura esse, que prouidentur indeterminata sicut sunt ut scilicet cognoscat ea eque, i. equaliter posse fieri vel non fieri que est ista prescientia que nihil certum, nihil stabile comprehendit? quasi dicat, talis prouidentia nulla est, et quod hec prescientia differt ab illo vaticinio ridiculo Tyresie que dicebat. **Q**uicquid dicam hoc erit vel non erit. **Q**uo etiam, i. in qua diuina prouidentia presciterit, i. proualebit humana opinio si iudicat incerta sicut homines ea quorum euentus est incertus? quod, d. in nullo differt. **M**ondum quoque cum Tyresias vidisset duos serpentes simul coire plecto baculo ipsos separauit ab iuice et mutatus fuit in mulierem, post septennium iter serpentes coeuntes baculo separauit et mutatus fuit in virum. **C**um autem orta fuisset dissensio inter Iouem et Junonem an maior esset delectatio in coitu viri quam mulieris, electus fuit Tyresias in iudicem que expertus erat sortem vtriusque sexus. **C**um autem diceret maiore esse delectationem mulieris, Juno commota excecavit ipsum, Iupiter autem sui misertus in recopescam amissi visus dedit sibi ipsum vaticinandi. **F**uit autem hec sua vaticinatio. **Q**uicquid dicam erit vel non erit. **S**i si deus non aliter presciret futura indeterminata nisi quia erunt vel non erunt: non differret sua prescientia a prescientia Tyresie quod est ridiculosum.

Quod si apud illum rerum omnium certissimum fontem nihil incerti esse potest: certus eorum est euentus que futura firmiter ille presciverit. **Q**uare nulle est humanis consiliis actionibusque libertas: quas diuina mens sine falsitatis errore cuncta prospiciens ad unum alligat et constringit euentum.

An cum mentem cerneret altam
 Pariter summam et singula nozat
 Nunc membrorum condita nube
 Non in totum est oblita sui
 Summamque tenet/singula perdens.
 Igitur quisquis vera requirit
 Neutro est habitu. nam neque nouit
 Nec penitus tamen omnia nescit
 Sed quam retinens meminit summam
 Consultat. alte visa retractans.
 Ut seruas queat oblitus
 Addere partes

his solueret rō prius tacta. Uel aia scit qd desiderat vel nescit? Dico q nescit in spēali et in p̄pria forma s̄ scit in vli. Et cū dī. Nlls desiderat notū. vey ē. sic est notū in vli. tū desiderat ipm vt est ignotū in speciali. Et cū dī. si ignorat/nunq̄ inueniet. vey est si ignorat tā in generali q̄ in spēali. et si ignorat in potentia et in actu. si tū scit in potentia et in vli et ignorat actu et in p̄pria forma:

Philosophia inquit. Prescientia futurorum nihil his que ventura sunt necessitatis importat

Utm illa. Vetus inquit hec est de puidencia querela. Marcoq; tullio: cū diuinationez distribuit/vehementē agitata. tibiq; ipsi res diu prorsus multūq; q̄sita. s̄ haud quāq; ab vllō vīm hacten? satis diligentē ac firmit̄ expedita. Cuius caliginis cā ē. q̄ humane rōnationis motus/ad diuine p̄scie simplicitatē nō p̄t admoueri. q̄ si vllō mō cogitari queat: nihil prorsus reliquet̄ ambigui. Qd̄ ita demū patefacē atq; expedire tentabo: si prius ea q̄b? moueris expendero at expogitari nihil relinquet̄ prorsus ambigui. qd̄. i. rōnem et cām difficultatis ita demū patefacēz expedire tentabo si pri? expendero. i. declarauero ea q̄bus tu moueris. **N**ō q̄ q̄stio de puidētia dinaz libero arbitrio est oim qōnū difficillima de q̄ multi antiq; dubitabāt. et nō nllī modno rū p̄t ei? difficultatē lapsi s̄t. quā Tull. in li. diuin. p̄ctans/ et nō valēs dissoluē ei? difficultatez: negat penit? puidētia et p̄sciaz futuroz a deo in p̄dicto li?.

Quero enī cur illam soluentū ratiōem minus effica cē putes. que quia prescientiā non esse futuris rebus cām necessitatis existimat. nihil impediri prescientia arbitrij libertatem putat. Num enī tu aliunde argumentū futuroz necessitatis trahis nisi q̄ ea q̄ presci

Hic soluit obiectionez. Ubi nōndū q̄ Plato posuit aias esse in celo creatas et h̄c cognitionē oim p̄fectā. s̄ p̄ lapsum ad corporea/ eā obliuisci cognitionez rez i p̄ticulari et retinē eā in vli. et postea p̄ exercitiū recuperare cognitionē rez in p̄ticulari. **U**n̄ dīc sic. An/ est nota solutionis cū aia cernēt. i. specularē altā mentē. i. p̄fundā mentē dei. ipsa parit. i. s̄l̄ nonerat sūmā. i. vlem cognitionē et singula. i. singularē cognitionē rez. s̄ nūc ipa p̄dita. i. tēta nube mēbroz nō est oblita sui p̄ totū. i. totalit. s̄ ipa tenet summā. i. cognitionē vlem rez p̄dens singula. i. singularē cognitionē. **I**git q̄squis req̄rit. i. inuestigat cognoscē vera. tatis ē neutro habitu supple vt p̄fecte coḡscat vel q̄ oio ignoret. vñ dīc **N**ā neq; nouit. i. in spēali et p̄fecte illud qd̄ querit. nec penitus nescit oia s̄ ipse memit. i. in memoria h̄z summaz. i. vlem cognitionē quā retinēs p̄sulit supple actuali p̄sideratōe retractans. i. reuocās p̄ studiū alte. i. subtilit̄ visa. i. prius in speciali cognita vt ipse queat addē p̄tes p̄tibus. seruatis supple i memoria

Nō q̄ fm istā viā Plato p̄t ipm inuenire et addiscere

Hec est q̄rta p̄sa h̄? q̄nti in qua phia incipit dissoluē qōnez de p̄paf̄sibilitate puidētie et liberi arbitrij. et p̄mo tangit difficultatē h̄? qōnis et cām difficultatis. et tāgit modū p̄cedēdi circa ei? solonez. 2? dissoluē eā ibi **Q**uero ei? **P**riō dīc **H**ec q̄rela. i. qō hec de puidētia est vetus et est vehementē agitata. i. p̄tractata a Marco tullio cū distribuit. i. diuidit diuinationē. i. in libro diuinationū vbi diuidit diuinationē i suas sp̄s. et non solū huic. s̄ tibi ipsi ē res multū diu q̄sita/ s̄ haud q̄q; i. nō alicubi ab vllō vīm satis diligentē et firmit̄ expedita **C**uius caligis. i. difficultatis cā ē q̄ motus. i. actus hūane rōnis nō p̄t admoueri. i. applicari ad simplicitatē diuine puidētie. q̄ si vllō mō queat

Hic phia accedit ad solutionem qōnis. et p̄mo discutit motiua boeciū et soluit dubitationē siue qōnem ibi **Q**m̄ igit. **C**irca primū sciendū q̄ duo fuerūt motiua boeciū p̄ncipalia circa hāc qōnem **P**rimuz qz videt̄ uerū si dī? p̄uidet futura q̄ n̄cario

Libri quinti de consolatione philosophie

eueniat. Sed 3 motum q futura qz
euentus e incertus sic se futura ptingentia/nō pnt a deo certa puideri.
Prō q pētat p mū motum. 2° scōz
ibi S3 hoc inq̄s Prō oñt q si de
us puidet futura nō p̄t hoc nēario
eueniūt. 2° mouz dubitatōez ibi. S3
q fieri p̄t. Prō oñt q ex p̄scia dei
non inferē nēitas libero arbitrio. 2°
oñt q p̄scia dei nō sit signū nēitatis
futuroz ibi. S3 p̄scia. Circa primū
sciendū q prius improbauit quāz
rūsiōne qua qdā nitebant impedie
rōnez oñdentē nō eē libez arbitriū
p̄pter p̄sciam diuinā qre rūsiōnem h̄ resumit oñdens eā aliq̄ mō esse bonaz. qz sufficient impedit
intentionē aduersarij. Nā aduersarius ex nullo alio pbat nēitate futuroz nisi qz se p̄scia a deo. cū
igit ex rūsiōne habeat q p̄scia nullā causalitatē h̄z sup futura: videt sufficient oñsum esse q ea
que pcedūt ex libero arbitrio nō se nēaria. Prō q ponit istā respōsiōne resumēdo ei⁹ solutionē
d. Quero enī cur istā rōne solutiū putas min⁹ eē efficacē q̄ putat libertatē arbitriū nō impedi
ri a p̄scia qz estiat p̄sciaz nō eē eā nēitatis futuroz. q̄ at p̄ istā respōsiōne impediāt illatio
nēitatis futuroz p̄t ex h̄. qz tu nō h̄is aliunde argumētū nēitatis futuroz nisi q ea q̄ p̄scia nō
nō pnt nō euenire. Si igit p̄notio. i. p̄scia futuroz nullā impōit nēitatē reb⁹ futuris vt dic̄ re/
spōsiō. 2 tu etiā fatebare pauloate qdē. i. qd eē poterit q voluntarij exit⁹ cogant ad certū euen/
tum. 2 ita p̄ istā respōsiōne excludit necessitas futuroz 2 manifestat se i exēplo. d. Ut aduertat
qd p̄sequat grā positionis. i. exempli. statuamus. i. ponamus p̄ impossibile nullā esse p̄sciam futu
roz. Nunq̄d igit h̄ posito q̄ntū ad h̄. i. q̄ntū ad istā illationē qua ex p̄scia p̄cludit nēitas futuro/
rū ea q̄ veniāt ex arbitrio cogant ne ad nēitatē. Dic̄ boeci⁹. Minime. Et p̄bia. Statuamus itez
esse p̄uidentiā. h̄ nihil nēariū iniungē reb⁹ futuris: manebit vt opinor eadē libtas volūtatis inteḡ
2 absoluta ab oī nēitate. Nō q̄ prior solutio improbata fuit bōz mala In h̄ fuit bō qz posuit
p̄sciam nō esse eā nēitatis futuroz. Dic̄ enī Iō futura eueniūt: non qz deus puidet. h̄ in h̄ fuit
mala qz posuit futura esse eā nēicie dei. Dixit enī qz futura se iō deus ea puidet. Patet q̄ ex r̄n
Dic̄ oñt p̄bia q p̄scia diuina nō
sit signum nēitatis rebus futuris. 2°
oñt q̄ modus pbandi ex signo nō eē
efficax ibi. Jā nō. Prō dic̄ Tu in/
quies. i. dicere poteris etiā p̄ q̄uis p̄
scia nō sit nēitas eueniēdi rebus fu
turis. tñ est signū ea nēario eē vētu
ra. et ita ex p̄scia pōt inferri nēitas
futuroz tanq̄ ex signo. D° igit mō
ponēdo p̄sciam eē signū nēitatis fu
turoz p̄staret exit⁹. i. euentus futuro/
rū esse nēarios. etiāsi nō fuisset p̄e/
cognitō. qd pbat ex natura signi. d.
Dm̄c nanqz signū tñ ostēdit qd sit
.i. manifestat illd̄ cui⁹ est signū. h̄ nō
efficax qd̄ designat. qre vt p̄notionē. i. p̄uidentiā appareat eē signū nēitar. futuroz. admirandū erat
p̄us nihil p̄tingē nō ex nēitate. i. oīa euenire nēario. Alioqn̄ si hec nēitas futuroz nlla ē. nec illa
p̄scia poterit esse signū eius rei q̄ non est. et ita nō valet arguē nēitatez futuroz ex p̄scia tanq̄ ex
signo. Nō q̄ signū nō est eā ei⁹ cui⁹ est signū h̄ tñ manifestat signatū esse. vt circulus nō est eā
venditionis vini h̄ tñ est signū venditionis. Si q̄ p̄scia esset signū nēitatis futuroz: p̄supponēt
futura esse nēaria. 2 sic ad oñdendū p̄sciam esse signū nēitatis futuroz oz prius ostēdere futura
nēario esse futura anteq̄ p̄scia esset signū nēitatis futuroz. als p̄scia esset signūz alicuius rei que
non est: quod est absurdum

unt non euenire non pnt. Si igit p̄notio nullā fut
turis reb⁹ adijcit necessitatem: qd̄ tu etiā pauloate fa
tebare/ quid est q̄ voluntarij exitus rerū ad certū co
gantur rez. Stenī positionis gratia vt quid p̄sequat
aduertas. Statuamus nullā eē p̄scia. Num igit
quantū ad hoc attinet que ex arbitrio eueniūt: ad nec
essitatē cogūtur? B. Minime. P. Statuamus iterū
eē h̄ nihil rebus necessitatis iniungere. manebit vt opi
nor eadem voluntatis integra atz absoluta libertas.
unt non euenire non pnt. Si igit p̄notio nullā fut
turis reb⁹ adijcit necessitatem: qd̄ tu etiā pauloate fa
tebare/ quid est q̄ voluntarij exitus rerū ad certū co
gantur rez. Stenī positionis gratia vt quid p̄sequat
aduertas. Statuamus nullā eē p̄scia. Num igit
quantū ad hoc attinet que ex arbitrio eueniūt: ad nec
essitatē cogūtur? B. Minime. P. Statuamus iterū
eē h̄ nihil rebus necessitatis iniungere. manebit vt opi
nor eadem voluntatis integra atz absoluta libertas.
unt non euenire non pnt. Si igit p̄notio nullā fut
turis reb⁹ adijcit necessitatem: qd̄ tu etiā pauloate fa
tebare/ quid est q̄ voluntarij exitus rerū ad certū co
gantur rez. Stenī positionis gratia vt quid p̄sequat
aduertas. Statuamus nullā eē p̄scia. Num igit
quantū ad hoc attinet que ex arbitrio eueniūt: ad nec
essitatē cogūtur? B. Minime. P. Statuamus iterū
eē h̄ nihil rebus necessitatis iniungere. manebit vt opi
nor eadem voluntatis integra atz absoluta libertas.

Clione antiqz q p̄scia nō est eā nēitatis rebus futuris.
Sed p̄scia in quies tamen futuris eueniēdi ne
cessitas non ē: signū tñ est necessario ea esse ventura.
Hoc igit mō etiamsi p̄cognitio non fuisset: necessa
rios futuroz exit⁹ esse p̄staret. Omne eteniz signū tñ
quid sit ostendit. nō nō efficit qd̄ designat. Quare de/
mōstrādū prius ē nihil nō ex necessitate contingere:
vt p̄notionē signū eē hui⁹ necessitatis appareat. ali/
oquin si hec nulla est. ne illa quidē eius rei signū pot
terit esse que non est

unt non euenire non pnt. Si igit p̄notio nullā fut
turis reb⁹ adijcit necessitatem: qd̄ tu etiā pauloate fa
tebare/ quid est q̄ voluntarij exitus rerū ad certū co
gantur rez. Stenī positionis gratia vt quid p̄sequat
aduertas. Statuamus nullā eē p̄scia. Num igit
quantū ad hoc attinet que ex arbitrio eueniūt: ad nec
essitatē cogūtur? B. Minime. P. Statuamus iterū
eē h̄ nihil rebus necessitatis iniungere. manebit vt opi
nor eadem voluntatis integra atz absoluta libertas.

Prosa quarta

In hoc probatione firma ratione subnixā constat, non ex signis neque petitis extrinsecus argumentis, sed ex conuenientibus necessarijsque causis esse ducendam.

ex signis neque ex argumentis extrinsecis petitis, i. acceptis, s. firma ratio ducenda est ex conuenientibus, i. ex proprijs et necessarijs causis. Cū igitur predicta ratio processerit ex signo, non est efficax et demonstratiua cū sit a posteriori. Demonstratio autem que est potissima probationū ipsa est a priori cū sit ex causis: p se: immediatis: prioribus; et notioribus, et p tanto etiam demonstratio est syllogismus faciens scire: efficax ad probandum, ex pmo posterl.

B. Sed quod fieri potest ut ea non proueniāt quod futura esse prouident? **P.** Quasi hoc nos ea quod prouidentia futura esse prouident, non esse euentura credamus, ac non illud potius arbitremur, licet eueniāt, nihil tamen ut eueniret sui natura necessitatis habuisse. Quod hinc facile prouidetur/licebit. Plura etenim diuina sunt subiecta oculis intuemur, ut ea quod in quadrigis moderandis atque flectendis facere spectant aurige atque ad hunc modum cetera. Num igitur quicquid illorum ita fieri necessitas vlla compellit? **B.** Minime. **P.** Frustra enim esset artis effectus, si omnia coacta mouerentur. Que igitur cū fuerint: careret existendi necessitate, eadem priusquam fuerint sine necessitate futura sunt. Quare sunt quedam euentura, quorum exitus ab omni necessitate sit absolutus. Nam illud quod nullus arbitror esse dicitur: quod quod nunc sunt: priusquam fierent euentura uero fuerint. Hec igitur etiam prouidentia: liberos habent euentura. Nam sic scia prouidentia rebus nihil his quod fuerint, ita prouidentia futuroz nihil his quod uentura sunt necessitatis importat.

sunt in fieri, sic ea quod uidentur aurige facere in moderandis et flectendis quadrigis, et cetera uidentur ad hunc modum ut que fuerint in alijs actibus uoluntarijs. Nunquid vlla necessitas compellit aliquid illorum ita fieri sic oculis uidetur? Dicit boetius. Minime. Et assignat rationem. Frustra enim esset effectus artis si omnia mouerentur coacta, et frustra esset ars flectendi quadrigam si necario flecteret. Igitur illa que cū fuerint: careret necessitate existendi: eadem sunt futura sine necessitate priusquam fuerint. Ex quo concludit quod quedam sunt euentura que exitus, i. euentus est absolutus ab omni necessitate. Et forsitan aliquis dicet, Ea quod nunc sunt non erant futura antequam essent, s. excludit, d. Nullum arbitror esse dicitur quod que nunc sunt: euentura non fuerint, s. enim esset nimis irrationabile. Iō necario concludit quod hec etiam prouidentia hnt euentus liberos, quia sic scia prouidentia/nihil importat necessitatis his rebus quod fuerint in prouidentia sic patet in exemplo predicto de regimine quadrigarum, ita prouidentia futuroz nihil importat necessitatis his quod uentura sunt. **N**ō quod futura in probatione ad diuinā prouidentiam sunt necaria/necessitate conditionata, non tamen omnia sunt necaria necessitate absoluta. Multa enim a ratione eueniunt sic ea quod fuerint ab arte et a uoluntate ut regimine quadrigarum, si enim regimine quadrigarum necario eueniret: frustra esset ars regendi quadrigam. **N**ō quod sic res actu fuerint ita erant futura, s. quod actu libere fuerint, s. erant libere future, et p pns nō oia sunt necario futura, s. necessitate conditionata in quantum prouidentia ad prouidentiam diuinā, non tamen in sui natura considerata necario eueniunt necessitate absoluta sic postea uidebitur, ubi distinguetur duplicem necessitatem conditionatam et absolutam.

Sed hoc inquis ipsum dubitatur, an earum rebus que necessarios exitus non habent, vlla possit esse prouidentia? **D**issonantia

Dicuntur omni modum probandi ex signo non esse efficacem, et dicitur Constat, i. manifestum est rationem subnixam, i. firmam demonstrationem eam non esse ducendam ad probandum, ex primo posterl.

Dicuntur philosophia probat quoddam dubitationem et soluit eam, uidetur enim ex dictis sequi quod aliquid potest presciri quod tamen non necessario eueniunt, si autem non necessario eueniunt: potest non euenire, et sic sequitur quod aliquod prescitur a deo/non eueniat, **P**rius igitur philosophia dubitatio de hoc queritur, d. Ex quo ita est quod ea que prescitur non sunt necaria s. potest non euenire, quod, i. quod fieri potest ut ea que prouidentur futura esse/non eueniant? **T**unc soluit dubitationem, d. quod non negat quod prescitur non eueniat, imo oportet dicere quod prescitur eueniat, s. tamen non eueniunt de necessitate, vnde dicitur Quasi hoc, q. d. ista dubitatio procedit quia non credamus ea quod prouidentia prouident non esse uentura, s. hoc non est verum, s. potius arbitremur illud, i. quod licet futurum eueniat: nihil tamen necessitatis habuisse in sui natura ut eueniret, **E**t manifestat exemplo quod aliquid certe comprehendit quod tamen non est necessarium, d. quod aliquid cognitum eueniat et tamen non necario/licebit quod tu s. prouidetur hinc, i. ex tali exemplo **I**ntuemur enim plura exempla oculis diuina fuerint, i. diuina

Libri quinti de consolatione philosophie

bitatiōis. 2° assignat cāz erroris. ibi
Cuius erroris cā est. **D**ic pmo. **S**z
tu inq̄s o boeci hoc ip̄z dubitat an
possit esse vlla prenotio. i. p̄scientia
illaz rez q̄ nōn h̄nt n̄carios exitus.
.i. euentus. s̄ enī n̄llo mō videt̄ pos
sibile cū vident̄ hec dissonare. s. p̄/
scientia et p̄tingētia. **T**u enī putas
si p̄uideant̄ p̄tingētia/n̄cario ip̄a cō
sequi/et̄si n̄citas desit mīme ea p̄sciri. et putas nil posse p̄phendi p̄scientia diuina nisi certū. **E**t si
ea q̄ sunt incerti exitus. i. euentus sic p̄tingentia si p̄uidēt̄ illa q̄i certa. tu putas illud esse cali
gine opionis nō v̄itatē scie. z in h̄ tu deciperis. cuius deceptōis cā est error tuus circa iudiciuz
cognitionis. **C**redis enī diuersū esse ab integritate scie/alit̄ arbitrari rē q̄ se se habeat. z i h̄ erras

Nō q̄ qz nos nō possum⁹ futura p̄tingētia certe p̄cognoscē: putamus siliter dū hoc nō posse
Res enī eodē mō se h̄ns: diuersimode a diuersis pōt cognosci. vñ cognoscere rē alit̄ q̄ se h̄z ex
pre rei cognite nō est scia. s̄ cognoscē rē alit̄ q̄ se habeat ex pre p̄gnoscentis bene ē sciētia z sic
futura p̄tingētia lz in se sūt incerta. p̄nt tamē p̄sciri a deo sine errore falsitatis.

Dic alligat cām erroris. **U**bi nō
q̄ cā erroris q̄re putam⁹ futura in/
certa nō posse certe p̄sciri. qz putat̄
q̄ facultas cognitionis sit fm facul
tatē rei cognite z nō ipsius coḡscen
tis qd̄ est falsum. **P**rimo ḡ p̄mittit
h̄mōi cām erroris. 2° improbat ip̄m ibi. **N**ā vt hoc breui. **D**ic pmo. **C**uius erroris cā est qz existi
mat̄ q̄ oīa que quisq̄ nouit: illa cognosci tm̄ ex vi et natura ip̄oz que sciunt̄. et nō ex vi cogno/
scētis. qd̄ totū est. i. p̄ p̄trariū qz res magis coḡscunt̄ h̄z naturā coḡscētis. **D**ū enī qd̄ cog
noscit̄: nō p̄phendit̄ fm sui vim. i. fm modū sue nature s̄ potius fm facultatē coḡscētis. **N**ō
q̄ si cognitio esset fm facultatē rei cognite t̄nc res ab oibus eodē mō coḡsceret̄. et sic aliqd̄ p̄p̄
henderet̄ eodē mō ab intellectu h̄mano et d̄ino qd̄ falsū est. qz que sunt incerta p̄prehensione hu
mana: s̄ certa p̄prehensione diuina. cognitio ḡ pot⁹ attendit̄ fm facultatē potētie coḡscētis. ita
q̄ q̄nto potētia est efficacior et certior tanto certius et limpidius rem comprehendit

Dic pbat q̄ facultas cognitōis
est fm facultatē potētie coḡscētis z
nō rei p̄gnite. pmo declarat h̄ exē/
plis. 2° pbat h̄ idēz p̄ rōnē ibi neqz
id iniuria. p̄ma i duas fm duo exē/
pla scdm̄ ibi **I**p̄m q̄qz **P**rio dic q̄
p̄gnitio fit fm facultatē coḡscētis li
quet breui exēplo. nā visus alit̄ cog
noscit eandē corpis rotūditatē z alit̄ tact⁹. **I**lli ei visus manēs emin⁹. i. a lōginā intuet̄ totū cor
pus s̄l iactis radijs visualib⁹. **D**ic h̄o. s. tact⁹ coherēs z p̄iūctus orbi. i. rotūditati z mot⁹ circa i/
pluz ambitū. i. circa corpus rotūdū p̄prehēdit̄ eius rotūditatēz ptibus. i. p̄ ptes. **N**ō q̄ innuit
duplicē d̄iam int̄ modū coḡscēdi visus z tactus. **P**ria ē q̄ visus a remotis existēs coḡscit ali/
qd̄ corpus rotūdum. **T**actus at̄ nō coḡscit ip̄m nisi cōiūct⁹. **S**cda d̄ia ē q̄ visus totuz corpus
simul p̄prehēdit̄. tact⁹ at̄ p̄ partes. t̄lis at̄ diuersitas i coḡscēdo nō eēt si res coḡsceret̄ ex sui na
tura cū eadē res manet in vtraqz cognitōe. **N**ō q̄dā dixerūt visionē fieri p̄ emissionē radioz
visualiū ab oculis vsqz ad rē visam. **S**ed hec opinio ē contra **A**ristotelē. visio enī nō fit extra
mittēdo sed intus suscipiēdo. patiente enī aliq̄ sensitino fit ip̄m videre. i. de aīa. **D**ic aut̄ loq̄/
tur opinione antiquoz cū dicit q̄ visus totū corpus intuet̄ iactis radijs.

Dic pōit scdm̄ exēplū i s̄rutib⁹
coḡscituis s̄bordinat̄is. 2° oñt quō
iste s̄rutēs se habeāt inuicē ibi **I**n q̄
illd̄. **P**rio ḡ declarat quō idēz a di
uersis potētijis diuersimode cōpre/
re et enī vident̄. **P**utasqz si p̄uideant̄/p̄sequi neces
sitatē. si necessitas desit/minie p̄sciri. nihilqz scientia
p̄prehendi posse nisi certū. **D**e si que incerti s̄t exitus:
ea quasi certa p̄uidēt̄/opionis id esse caliginez: non
scientie veritatē. **A**lit̄ enī ac sese res habeat arbitra/
ri: ab integritate scientie credis esse diuersum.

Cuius erroris cā ē. q̄ oīa que quisqz nouit: ex ip̄oz
tm̄ vi atqz natura p̄gnosci estimat̄ q̄ sciunt̄. qd̄ totuz
cōtra ē. **D**e enī qd̄ p̄gnoscit̄ non scdm̄ sui vim. s̄ fm
p̄gnoscentiū potius cōphendit̄ facultatem

Nā vt hoc breui. **D**ic pmo. **C**uius erroris cā est qz existi
mat̄ q̄ oīa que quisqz nouit: illa cognosci tm̄ ex vi et natura ip̄oz que sciunt̄. et nō ex vi cogno/
scētis. qd̄ totū est. i. p̄ p̄trariū qz res magis coḡscunt̄ h̄z naturā coḡscētis. **D**ū enī qd̄ cog
noscit̄: nō p̄phendit̄ fm sui vim. i. fm modū sue nature s̄ potius fm facultatē coḡscētis. **N**ō
q̄ si cognitio esset fm facultatē rei cognite t̄nc res ab oibus eodē mō coḡsceret̄. et sic aliqd̄ p̄p̄
henderet̄ eodē mō ab intellectu h̄mano et d̄ino qd̄ falsū est. qz que sunt incerta p̄prehensione hu
mana: s̄ certa p̄prehensione diuina. cognitio ḡ pot⁹ attendit̄ fm facultatē potētie coḡscētis. ita
q̄ q̄nto potētia est efficacior et certior tanto certius et limpidius rem comprehendit

Nā vt hoc breui liqueat exemplo: eandē corpis ro
tūditatē aliter visus: alit̄ tactus agnoscit. **I**lle emin⁹
manēs/ totū simul iactis radijs intuet̄ **D**ic h̄o cohe/
rens orbi atqz p̄iūctus circa ipsum motus ambitū
rotūditatem partibus cōphendit

Illi ei visus manēs emin⁹. i. a lōginā intuet̄ totū cor
pus s̄l iactis radijs visualib⁹. **D**ic h̄o. s. tact⁹ coherēs z p̄iūctus orbi. i. rotūditati z mot⁹ circa i/
pluz ambitū. i. circa corpus rotūdū p̄prehēdit̄ eius rotūditatēz ptibus. i. p̄ ptes. **N**ō q̄ innuit
duplicē d̄iam int̄ modū coḡscēdi visus z tactus. **P**ria ē q̄ visus a remotis existēs coḡscit ali/
qd̄ corpus rotūdum. **T**actus at̄ nō coḡscit ip̄m nisi cōiūct⁹. **S**cda d̄ia ē q̄ visus totuz corpus
simul p̄prehēdit̄. tact⁹ at̄ p̄ partes. t̄lis at̄ diuersitas i coḡscēdo nō eēt si res coḡsceret̄ ex sui na
tura cū eadē res manet in vtraqz cognitōe. **N**ō q̄dā dixerūt visionē fieri p̄ emissionē radioz
visualiū ab oculis vsqz ad rē visam. **S**ed hec opinio ē contra **A**ristotelē. visio enī nō fit extra
mittēdo sed intus suscipiēdo. patiente enī aliq̄ sensitino fit ip̄m videre. i. de aīa. **D**ic aut̄ loq̄/
tur opinione antiquoz cū dicit q̄ visus totū corpus intuet̄ iactis radijs.

Ip̄m qz hōiem aliter sensus: alit̄ imaginatio: alit̄ ra
tio. alit̄ intelligentia contuet̄. **S**ensus enī figurā in
subiecta materia p̄stituta. **I**maginatio h̄o solam sine

Prosa quarta

materia iudicat figurā Ratio hō hāc q̄q̄ trāscēdit. spēm̄q̄ ip̄am que singularib⁹ inest: vniuersali p̄sideratione perpendit. Intelligentie hō celsior ocul⁹ existit. Supgressa nāq̄ vniuersitatis ambitū: ipsaz illā simplicem formam pura mentis acie contuet.

exterior sic visus iudicat figurā hoīs in sibiāta materia. i. i sensibili materia. s. imaginatio solaz figurā oñdit sine materia. i. i absentia rei materialis. Rō hō hāc imaginatōnē trāscendit: ip̄az spēm̄. i. naturā specificā hoīs q̄ singularib⁹ inest perpendit. i. discernit vniuersali p̄sideratiōe. oculus hō. i. p̄sideratio intelligētie ē excellior qz intelligētia dīna supgressa ambitū vniuersitatis q̄ existit in singularibus illā simplicē formā. s. ideā hoīs q̄ est in mente dīna p̄tuet acie. i. speculatione pure mētis. **Nō** q̄ p̄mū exēplū fuit de s̄tutibus p̄scitiuis nō s̄ordinatis sic de visu z tactu. istud at exēplū est de s̄tutibus s̄ordinatis q̄ sunt q̄ttuor. s. sensus exterior q̄ inest oibus aīalibus. imaginatio q̄ tm̄ inest aīalibus p̄fectis. ratio que tm̄ est in hoīb⁹. z intelligētia p̄ quā intelligit diuinā cognitionē. Iste s̄tutes habēt diuersum modū cognoscēdi eandē rem. s. hoīez vt declarat in l̄ra. qd̄ nō esset nisi cognitio fieret s̄m facultatē s̄tutū p̄scentiū z nō rei cognite.

In q̄ illud maxie p̄siderandū ē. Nā superior p̄prehendēdi vis amplectit inferiorē. inferior hō ad superiorē nullo mō p̄surgit. Neq̄ enī sensus aliqd̄ extra materiā valet vel vniuersales species imaginatio p̄tuet. vel rō capit simplicē formaz. s. intelligētia q̄si desup spectās. cōcepta forma. q̄ s̄sunt etiā cūcta dijudicat. sed eo mō quo formā ip̄az q̄ nulli aliī nota eē potēat: p̄prehendit. Nā z rōnis vniuersum. z imaginatiōis figurā. z materiale sensibile p̄gnoscit. Nec rōne vtēs nec imaginatiōe nec sensibus. sed illo vno ic̄tu

mētis formaliter (vt ita dicam) cūcta p̄spiciens p̄t simplicē. i. vniuersalē formā. Intelligentia at diuina q̄ desup spectās cū sit in sup̄mo ḡdu cognitionis: ip̄a p̄cepta forma idealī dijudicat etiā cūcta que subit illi forme vt cognoscēdo ideā hoīs cognoscit oīa que s̄t in hoīe. s. eo mō p̄phendit ip̄am formā q̄ mō nulli inferiori s̄tuti nota esse poterit. nā ipsa coḡscit vniuersū. i. vniuersalē formā rōnis et figurā imaginatiōis. z materiale sensibile qd̄ spectat ad sensū exteriorē nō vtens rōne nec imaginatione sensibus. s. p̄spiciens cūcta vno ic̄tu mētis. i. absq̄ discursu coḡscit. qd̄ nō facit rō. **Nō** q̄ qz s̄tus superior s̄tutes includit inferiorē sic tetragonū includit trigonū. vt p̄z. z. de aīa. iō q̄cqd̄ p̄t s̄tus inferior: p̄t et superior et magis. qz mō magis vniuersali p̄phēdit: qd̄ inferior mō magis p̄ticulari. s. nō ecōuerso. iō que p̄t intelligētia hūana p̄phēdit p̄t et diuina intelligētia licet nō econuerso. iō q̄ p̄t intelligētia hūana p̄phēdit p̄t et diuina intelligētia. s. nō econuerso.

Ratio q̄z cuz qd̄ vniuersale respicit: nec imaginatio/ ne. nec sensibus vtens: imaginabilia vel sensibilia cō/prehendit. Nec est enī que p̄ceptionis sue vniuersale ita diffinit. hō ē aīal bipes rōnale. Que cū vniuersalis notio sit. tum imaginabilē sensibilib⁹ eē rē null⁹ ignorat. qd̄ illa: nō imaginatiōe vel sensu. s. in rōnali

Hic ponit scdm̄ exēplū in s̄tutibus p̄scitiuis s̄ordinatis. scdo oñt quō iste s̄tutes se habeāt iucez ibi In q̄ illd̄. P̄rio ḡ declarat quō idē a diuersis potētis diuersimode p̄prehēdit. d. S̄tus exterior aliū p̄tuet ip̄z hoīez. aliū imaginatio. aliū rō. aliū intelligētia dīna. S̄tus ei

Hic oñt p̄hia quō dicte s̄tutes p̄scitiue se habēt ad inuicez. oñs q̄ q̄cqd̄ p̄t s̄tus inferior p̄t etiā z superior. z āplius. Et p̄mo hō oñt de intelligētia respectu aliaz s̄tutum. Scdo oñt idem de rōne. scda ibi. Rō q̄z. P̄rio dic̄ In q̄. i. in ordine istaz s̄tutū illd̄ ē maxie p̄siderandū q̄ vis p̄prehēdendi superior āplectitur i se inferiorē. qz s̄tus superior cognoscit oē illud qd̄ inferior. Inferior at nō p̄surgit ad superiorē ita vt app̄hendat illud qd̄ superior. qd̄ manifestat in exemplo. d. Neq̄ enī vllus sensus aliqd̄ valet app̄hendē c̄ materiā et imaginatio p̄tuet spēs vniuersales. i. minus p̄ticularēs. s. rō ca

Hic oñt idem de rōne q̄ sic itelligētia p̄phendit alias tres s̄tutes inferiores. sic rō etiā p̄phendit sub se alias duas. s. imaginationē et sensū. d. q̄ rō p̄cipit qd̄ vltē nō vtēs i imaginatione nec sensib⁹ z p̄phēdit imaginabilia z sensibilia vltē p̄phensione. Nec enī ē rō q̄ ita diffinit vltē sue p̄ceptionis hō ē aīal bipes rōnale. q̄ diffō cū sit vltis notio. i. notificatio

Libri quinti de consolatione philosophie

ratio tñ nlls etiã ignorat rē eē imagi-
nabilez sensible q̄ hac diffōne expli-
cat. Illa rō p̄siderat vlz non vtens
imaginatione vel sensu s̄ rōnali cō-
ceptione. Tūc ont q̄ sic rō p̄phen-
dit imaginationē z sensū. sic imagina-
tio sensum p̄phendit. d. Imaginatō
q̄z tamen p̄ q̄uis sumpsit exordiū
ex sensibus visendi z formādi figuras. tñ
absente sensu exteriori imaginatio collu-
strat. i. cognoscit queq̄ sensibilia. nō
sensibili s̄ imaginaria rōne iudicādi.
Et tūc p̄cludit d. Vides ne igit̄ quō
cūq̄ potius vtant̄ sua. i. p̄pria facultate
i. coḡscendo q̄z facultate eoz q̄ coḡscunt.
Nō q̄ licet rō in p̄phendendo suū
vlz nō vtat̄ imaginationē z sensū. tñ
in actū suo p̄supponit imaginē et sensū
q̄z nihil est in intellectu nisi fuerit in
sensu. Similiter lz imaginatio in sua
opatione nō vtat̄ sensu tñ p̄supponit
sensū fuisse in actū q̄z phantasia quā
s̄ vocat imaginationē ē motus factus a
sensu s̄m actū. ex. ij. de aia.

Vic p̄firmat dictū suū p̄ rōnē. d.
Illud. s. q̄ res cognoscit nō s̄m sui
naturā s̄ s̄m naturā coḡscētis: illō
cōtingit iniuria. i. irrōnabilit. Nā cū
oē iudiciū cognitionis sit actus et opatio
iudicātis. i. potētie coḡscitue necesse ē
vt q̄sq̄ coḡscēa p̄ficiat suā operā. i. suā
opationē coḡscendi nō ex aliena p̄tate.
s̄ rei coḡscite s̄ ex p̄pria p̄tate. i. ex
virtute coḡscētis. Nō q̄ ex l̄ra formā
talis rō. Dis actus z opatio sequit̄
p̄ditionē illius potētie cui⁹ ē actus z
opatio. s̄ iudicare siue coḡscere est actus
z opatio potētie coḡscētis z nō rei
coḡscite. s̄ iudicare z coḡscē sequit̄
modū p̄ditionēz potētie coḡscētis z nō
rei coḡscite.

Istō est metz q̄rtū h̄ q̄nti qd̄ dī
glyconicū ab inuētoze. choriābticuz
a pede p̄dūante. In q̄ metro impro-
bat opionē stoicōz ex q̄ videt̄ seq̄
rū dīctis suis. Fuit enī opio stoicōz
rū q̄ cognitio intellectū solū p̄fice-
ret ex h̄ q̄ corpora exteriora suas s̄li-
tudines imprimant in mentem ita vt
mens solū se habeat i. rōne patiētis
et res ex in rōne agētis. Ex q̄ sequi-
tur cū patiēs ēbat ad naturā agen-
tis z nō ecōuerso. q̄ cognitio seq̄ret̄
naturā rei coḡscite z nō naturā coḡ-
noscētis qd̄ est p̄ dīctā. P̄rio ḡ poi-
nit opionē stoicōz. 2. improbat eaz
ibi. Sed mens. P̄rio dīc̄ Quondā
porticus attulit senes. s. stoicos q̄ dī-
cebant̄ senes p̄t̄ maturitatē mox. senes
inquā nimīū obscuros supple i. sen-
tētijs. q̄ stoici credebāt sēlus z imagies.
i. rez sensibiliū formas imp̄mi mē-
tibus ex corpibus extimis. i. exterioribus.
et posuerūt corpora illa eo mō im-
primē imagines mētibus vt quondā
mos fuit alicui scribenti celeri stilo si-
gere pressas l̄ras equore. i. in planicie
pagine q̄ pagina nullas p̄us notas
hēbat. Nō q̄ stoici dicunt̄ a stoa grece
qd̄ est porticus l̄tie. qz Athenis
in manifestissima porticu z alijs locis
publicis stoici disputare solebant. il-
li posuerūt aiaz tñ h̄re se in rōne
patiētis respedū rez exteriorz. z qz
coḡscitio magis videt̄ sequi virtutē
acti-
uā q̄z passiua. iō s̄m eos cognitio po-
tius d̄z attendi s̄z facultatē rei coḡ-
scite q̄ est actiua q̄z aie coḡscētis q̄
est passiuā.

conceptiōe p̄siderat. Imaginatio quōq̄
tācti ex sen-
sib⁹ visendiq̄ figuras sumpsit exordiū.
sensu tñ ab-
sente: sensibilia q̄q̄ collustrat. nō
sensibili s̄ imagina-
ria rōne iudicādi. Vides ne igit̄ vt i
p̄gnoscedo. cūctā
sua potē facultate q̄ eoz q̄ p̄gnoscant̄:
vtant̄.

conceptiōe p̄siderat. Imaginatio quōq̄
tācti ex sen-
sib⁹ visendiq̄ figuras sumpsit exordiū.
sensu tñ ab-
sente: sensibilia q̄q̄ collustrat. nō
sensibili s̄ imagina-
ria rōne iudicādi. Vides ne igit̄ vt i
p̄gnoscedo. cūctā
sua potē facultate q̄ eoz q̄ p̄gnoscant̄:
vtant̄.

Necq̄ id iniuria. Nā cū omne iudiciū
iudicantis a-
ctus existat: necesse est vt suā quisq̄
operā nō ex ali-
ena sed propria potestate perficiat.

Necq̄ id iniuria. Nā cū omne iudiciū
iudicantis a-
ctus existat: necesse est vt suā quisq̄
operā nō ex ali-
ena sed propria potestate perficiat.

Petrū glyconiu.

Quondā portic⁹ attulit

Obscuros nimīū senes

Qui sensus et imagines

Et corporibus extimis

Credant mentibus imprimi

Ut quondam celeri stilo

Mos est equore pagine

Que nullas habeat notas

Pressas figere litteras.

Sed mens si p̄pria vigens
Nihil motibus explicat.
Sed tantum patiens iacet

Sed mens si p̄pria vigens

Nihil motibus explicat.

Sed tantum patiens iacet

Sed mens si

Dic improbat h̄ac
opionē. 2. ponit suāz
virtutē ibi. Nec ē effi-
ciens. P̄rio ḡ dedu-
cit ad p̄la incōueniē-
tia istam opionēz. d.

Sz si mens vigens
nihil explicat p̄pria
motibus. i. si nullā a-
ctiōnē p̄priaz h̄z. s̄ tñ
iacet patiens subdita
notis. i. s̄ilitudib⁹ cor-
porz. z si ipa reddit. i.
rep̄ntat cassas imagi-
nes rez. i. s̄ilitudines
in vicez speculi. i. ad
modū speculi. Tunc
q̄rit̄ vnde viget. h̄c
notio. i. cognitio ani-
mis q̄ aia est cernēs
oia nō tñ corpalia. s̄
etiā incorpalia. Nō
q̄ primū incōueniēs
est. Si cognitio intel-
lectiua fieret p̄ solam im-
pressionem corporz i aia
tūc nō esset virtus p̄ quaz
aia coḡsceret incorpalia

Sz si mens vigens
nihil explicat p̄pria
motibus. i. si nullā a-
ctiōnē p̄priaz h̄z. s̄ tñ
iacet patiens subdita
notis. i. s̄ilitudib⁹ cor-
porz. z si ipa reddit. i.
rep̄ntat cassas imagi-
nes rez. i. s̄ilitudines
in vicez speculi. i. ad
modū speculi. Tunc
q̄rit̄ vnde viget. h̄c
notio. i. cognitio ani-
mis q̄ aia est cernēs
oia nō tñ corpalia. s̄
etiā incorpalia. Nō
q̄ primū incōueniēs
est. Si cognitio intel-
lectiua fieret p̄ solam im-
pressionem corporz i aia
tūc nō esset virtus p̄ quaz
aia coḡsceret incorpalia

Sz si mens vigens
nihil explicat p̄pria
motibus. i. si nullā a-
ctiōnē p̄priaz h̄z. s̄ tñ
iacet patiens subdita
notis. i. s̄ilitudib⁹ cor-
porz. z si ipa reddit. i.
rep̄ntat cassas imagi-
nes rez. i. s̄ilitudines
in vicez speculi. i. ad
modū speculi. Tunc
q̄rit̄ vnde viget. h̄c
notio. i. cognitio ani-
mis q̄ aia est cernēs
oia nō tñ corpalia. s̄
etiā incorpalia. Nō
q̄ primū incōueniēs
est. Si cognitio intel-
lectiua fieret p̄ solam im-
pressionem corporz i aia
tūc nō esset virtus p̄ quaz
aia coḡsceret incorpalia

Sz si mens vigens
nihil explicat p̄pria
motibus. i. si nullā a-
ctiōnē p̄priaz h̄z. s̄ tñ
iacet patiens subdita
notis. i. s̄ilitudib⁹ cor-
porz. z si ipa reddit. i.
rep̄ntat cassas imagi-
nes rez. i. s̄ilitudines
in vicez speculi. i. ad
modū speculi. Tunc
q̄rit̄ vnde viget. h̄c
notio. i. cognitio ani-
mis q̄ aia est cernēs
oia nō tñ corpalia. s̄
etiā incorpalia. Nō
q̄ primū incōueniēs
est. Si cognitio intel-
lectiua fieret p̄ solam im-
pressionem corporz i aia
tūc nō esset virtus p̄ quaz
aia coḡsceret incorpalia

Metrum quartū

Notis subdita corporum
Cassasq; in speculi vicem
Rerum reddit imagines.
Unde hec sic animis viget
Cernens omnia notio?
Que vis singula perspicit.
Aut que cognita diuidit
Que diuisa recolligit
Alternum q; legens iter.
Nūc summis caput inserit
Nunc decidit in infima.
Tum sese referens sibi
Veris falsa redarguit.
Hec est efficiens magis
Longe causa potentior.
Q; que materie modo
Impressas patitur notas
Precedit tamen excitans
Ac vires animi mouens
Viuo in corpore passio
Cum vel lux oculos ferit
Vel vox auribus instrepit
Tum mētis vigor excitus
Quas intus species tenet
Ad motus similes vocans
Notis applicat exteris
Introsum q; reconditis
Formis miscet imagines.

aiē erit intellectus agens, cui⁹ opatio est facē potentia intellecta actu intellecta. ita q; a rebus e⁹ brute intellcūs agentis impmit aliqd intellectui possibili p qd in actū intelligēdi reducit. Non est q; intentio boeci negare qn mens sit passiuā rōne intellectus possibilis. s; vult q; mens sine aia magis habeat efficiētā in intellectione q; sit passiuā ab ipsis corpibus e⁹. et p psequēs efficien/ tia intellectus nō debet attribui rebus e⁹. qd erat de intentione stoicōz.

Disputat sensum et imaginationem cedere rationi: rationē

Quod si in corporibus sentiendis: quis affi/ ciant instrumēta sensuum: forinsecus obiecte

intellectui

Hec est qnta p̄sa hui⁹ qnti libri

q; p solā impressionē corpōz tm cogsceret corpalia. nūc at ma/ nifestū est q; etiā incorpalia cogscit. Aliud inueniēs ponit. d. Si aia tm est passiuā q; vis aie singula pspicit. i. iudicat. aut q; vis aie cognita diuidit aut diuisa recolligit. aut que vis aie le/ gens. i. apphēdēns alternū iter pponēdi et diuidēdi. nūc inse/ rit caput sumis. i. generalissimus/ ascendendo a specialissimis ad generalissima colligēdo multitudinē. et nūc decidit vel deccedit fm aliā lraz. i. cadit in infima. In infima. i. in spēalissima pcedē do a generalissimis ad spēalissima diuidēdo. Tum. i. tandē aia referens. i. pparās se sibi redarguit falsa veris. i. p vera. **N**ō q; ex lra talis format rō. Illa aia nō est tm passiuā s; actiuā que iudicat: pponit: et diuidit. et veris falsa redarguit. s; aia intelle/ ctiuā est hmōi. s. Maior nota est q; iudicare: pponē: diuidē: re/ darguē videntē esse opationes actiue. Minor apparet Aia iudi cat int verx et falsum. pponit p̄dicatū cuz subiecto. aliqñ diuidit p̄dicatū a subiecto. et falsas opiniones redarguit.

Hec est efficiens magis. **H**ec phia ponit ve/ ritatē. d. Hec mens est magis cā efficiens que est cā longe potentior q; illa q; mō mate rie. i. similitudine materie patit notas impressas. Et q; aliq; cre/ deret q; in aia nllā esset passio iō subdit qdā passio pcedit opati ones aie i viuo corpore excitans et mouēs vires ai ad opandū vt qñ lux ferit oculos tūc patit visus. vel cū vox instrepit. i. insonat auribus tūc patit auditus. et tandē vigor mentis excitus. i. exci tatus vocās species quas intus tenens ad siles motus applicat eas notis exteris. i. similitudinib⁹ exterioribus. et miscet. i. applicat imagines exteriores corpōz formis. i. spēbus introsum. i. i aia. reconditis **N**ō q; boecius s; vtrū sententia platonica q; ponit spēs rez a pncipio naturalit inditas aie. s; aia sopita est in cor/ pore. ita q; nō intelligit p eas nisi excite⁹ p imutationē sensuuz exteriorōz. excitata aut euocat spēm silez illi quā sensus exterior impressit. et applicādo eā rei exteriori/ sic intelligit p eā. Ad hāc intentionē etiā loquit **L**inconien. i. posterl. d. Ratio i nob sopi/ ta nō agit nisi prius p opationes sensuuz qbus admisce⁹ fuerit expreda **N**ō q; ex lra videt q; intellectus possibilis intelligē do etiā sit actiuus cū sit cā efficiens vt dic in lra. **A**ristl. at. iij. de aia vult q; intelligē sit pati. et q; intellectus nullā hz naturā ni si q; est possibilis vocatus. Ad hoc dicūt aliq; q; q; aia pprehē dit tā intellectū possibile q; agentē. aia est actiuā imo causa effe ctiuā intellectionis rōne intellectus possibilis. **V**el dicēdū q; in tellectus possibilis est potētia passiuā saltē q; ad p̄mū eius actū. cū intelligē sit pati. s; oīs potētia passiuā de ncitate reqrit potē/ tiā actiuā q; reducat ipam ad actū. **T**ale at actiuū nō pt esse res corpalis e⁹/ cū agens sit prestantius passo. iō tale actiuuz ex pte

Libri quinti de consolatione philosophie

in qua pbat spēalit diuinā cognitio
nē esse fm modū cogscētis z nō rei
cognite. 2° ont insufficiētā eoz q̄ ex
nō mō cogscēdi improbat puidetiā
dinā ibi. **Q**uid igit Prio fac qd̄ di
ctū ē. 2° ifert duas p̄clones ibi **P**ac
itaqz. Prio dic̄ **S**i in sentiēdis. i. in
cogscendis corpibus anim^o nō nō
tū insignit. i. afficit passiōe corpis
s̄ ex sua vi iudicat passiōe s̄biēctaz
corpis. ita q̄ i cogscēdo sequit̄ p̄p̄riū
motū q̄uis q̄litates obiecte forinsecus
afficiāt. i. imutent instrā. i. organa sensuū. et passio corpis
an̄cedat vigorē agētis ai q̄ passio puocet actū mentis i se et excitet formas int̄secus q̄scentes
Si hoc ē in aīo nō multo magis ea q̄ absoluta s̄t cūctis affectiōib^o. i. q̄litatibus corpōz. sic in
telligētie separate et p̄cipue deus. illa i discernēdo non p̄sequunt̄ obiecta extrinsecus. s̄ expedi
unt. i. p̄ficiūt actū sue mētis. i. opationē intellectuā fm naturā p̄p̄riā. **N**ō q̄ ex l̄ra p̄t sic argui.
Si id de quo minus videt̄ inesse inest et de q̄ magis. s̄ minus videt̄ q̄ animus nō in cognoscē/
do sequat̄ motū suū et nō rei cognite z tū sequit̄ facultatē sue cognitōis. s̄ multo magis intelli/
gentia diuina sequit̄ i cognoscendo p̄p̄riū motū sue cognitionis q̄ ipsius rei cognite.
Hic infert duas p̄clones ex p̄missis
.d. **E**x q̄ cognitio sequit̄ naturā cog
noscentis z nō rei cognite. z cū cog
noscentia sūt diuersa fm naturā. oz
diuersis cogscētibus p̄uenire diuer
sas cognitōes. **U**n̄ dicit **P**ac itaqz
rōne qz cognitio sequit̄ naturā cog
noscentis multiplices cognitōes ces
serūt diuersis ac differentib^o substā
tijs. sensus enī solus destitut^o alijs
cognitiōibus: cessit aīantibus imo
bilibus q̄lia s̄t conche maris z q̄cun
qz nutriunt̄ herētia saxis. **I**magina
tio s̄o cessit mobilib^o beluis q̄ mo
uent̄ motu p̄gressiuo q̄bus videt̄ in
esse affectus. i. appetit^o fugiēdi ma
lū vel appetendi bonū. **R**ō s̄o qua p̄p̄hendim^o
diuini generis. **T**ūc ponit sc̄dam p̄clonē q̄ illa cognitio est notior et nobilior q̄ nō solū app̄/
hendit p̄p̄riū obiectū s̄ etiā obiecta aliaz noticiāz. i. cognitōiu. **U**n̄ dic̄ **Q**uo fit vt ea notio. i.
cognitio p̄stet. i. nobilior sit q̄ suapte natura. i. p̄p̄ria natura nō mō. i. nō. tūmō p̄p̄riū obiectūz
cogscit s̄ etiā cognoscit subiecta ceteraz noticiāz. **N**ō circa p̄mā p̄clonem q̄ cū actus z opati
ones diuersificēt fm diuersitatē agentū z opantiū: sequit̄ si agentia z operantia sūt diuersa q̄
h̄nt diuersas opationes z cognitōes. p̄t qd̄ sensus sine alijs cognitōibus cessit aīalibus im
mobilibus. **E**t accipit̄ hic sensus stricte p̄ app̄hensione sensitua q̄ solū imutat̄ ad p̄ntiam sensi
bilis. **S**ic enī distinguit̄ p̄ imaginationē q̄ nō tūm app̄hendit rē p̄ntem s̄ etiā absentē. **N**ō cir
ca sc̄dam p̄clonem q̄ q̄cunqz potētia pla cogscit: videt̄ esse p̄stantior ea q̄ cogscit pauciora. **S**i
s̄ aliq̄ potentia cogscit p̄p̄riū obiectū z cū hoc obiecta aliaz potentiaz inferiorz sic est intelligen
tia diuina z nō ecōuerso sequit̄ q̄ potentia superior pla cogscens sit nobilior inferiori.
Hic p̄hia ont insufficiētiaz eoz q̄
ex s̄ mō cogscēdi nō improbat di
uinā puidetiā. 2° hortat̄ nos ad p̄
siderandū modū diuine cognitōis.
ibi. **Q**uare in illius. Prio manife
stat insufficiētā eoz p̄ s̄le. 2° appli
cat illū s̄le ad p̄p̄stū. ibi. **S**ile est

qualitates. animiqz agentis vigorē passio corpis an/
tecedat que in se actū. mētis puocet. excitetqz interiz
q̄scentes int̄secus formas. si in sentiēdis inquā cor
porib^o/anim^o nō passiōe isignit: s̄ ex sua vi subiectā
corpōri indicat passiōē. quanto magis ea que cūctis
corpōrū affectiōib^o absoluta sunt: in discernendo nō
obiecta extrinsec^o sequunt̄. s̄ actū sue mētis expediūt?

an̄cedat vigorē agētis ai q̄ passio puocet actū mentis i se et excitet formas int̄secus q̄scentes
Si hoc ē in aīo nō multo magis ea q̄ absoluta s̄t cūctis affectiōib^o. i. q̄litatibus corpōz. sic in
telligētie separate et p̄cipue deus. illa i discernēdo non p̄sequunt̄ obiecta extrinsecus. s̄ expedi
unt. i. p̄ficiūt actū sue mētis. i. opationē intellectuā fm naturā p̄p̄riā. **N**ō q̄ ex l̄ra p̄t sic argui.
Si id de quo minus videt̄ inesse inest et de q̄ magis. s̄ minus videt̄ q̄ animus nō in cognoscē/
do sequat̄ motū suū et nō rei cognite z tū sequit̄ facultatē sue cognitōis. s̄ multo magis intelli/
gentia diuina sequit̄ i cognoscendo p̄p̄riū motū sue cognitionis q̄ ipsius rei cognite.

Hac itaqz ratione multiplices cognitōes: diuersis
ac differentibus cessere substātijs. **S**ensus enim sol^o
cūctis alijs cognitōibus destitut^o immobilibus aīanti/
bus cessit q̄les sunt conche maris. que qz alia saxis he
rētia nutriunt̄. **I**maginatio s̄o mobilib^o beluis q̄b^o
iam inesse fugiēdi appetēdi ve alijs videt̄ affectus
Ratio vero humani tūm generis est. sicut intelligen
tia sola diuini. **Q**uo fit vt ea noticia ceteris p̄stet que
suapte natura non modo p̄p̄riū s̄ ceterarum quoqz
noticiarum subiecta cognoscit.

Rō s̄o qua p̄p̄hendim^o vniuersale tūm ē hūani generis/ sic intelligētia ē
diuini generis. **T**ūc ponit sc̄dam p̄clonē q̄ illa cognitio est notior et nobilior q̄ nō solū app̄/
hendit p̄p̄riū obiectū s̄ etiā obiecta aliaz noticiāz. i. cognitōiu. **U**n̄ dic̄ **Q**uo fit vt ea notio. i.
cognitio p̄stet. i. nobilior sit q̄ suapte natura. i. p̄p̄ria natura nō mō. i. nō. tūmō p̄p̄riū obiectūz
cogscit s̄ etiā cognoscit subiecta ceteraz noticiāz. **N**ō circa p̄mā p̄clonem q̄ cū actus z opati
ones diuersificēt fm diuersitatē agentū z opantiū: sequit̄ si agentia z operantia sūt diuersa q̄
h̄nt diuersas opationes z cognitōes. p̄t qd̄ sensus sine alijs cognitōibus cessit aīalibus im
mobilibus. **E**t accipit̄ hic sensus stricte p̄ app̄hensione sensitua q̄ solū imutat̄ ad p̄ntiam sensi
bilis. **S**ic enī distinguit̄ p̄ imaginationē q̄ nō tūm app̄hendit rē p̄ntem s̄ etiā absentē. **N**ō cir
ca sc̄dam p̄clonem q̄ q̄cunqz potētia pla cogscit: videt̄ esse p̄stantior ea q̄ cogscit pauciora. **S**i
s̄ aliq̄ potentia cogscit p̄p̄riū obiectū z cū hoc obiecta aliaz potentiaz inferiorz sic est intelligen
tia diuina z nō ecōuerso sequit̄ q̄ potentia superior pla cogscens sit nobilior inferiori.

Quid igit si rōcinationi sensus imaginatioqz refragē
tur. nihil eē illud vniuersale dicentes. qd̄ sese intueri
rō putet? **Q**uod enim sensibile vel imaginabile est: id
vniuersuz eē nō posse. **A**ut igit rationis verum esse

Prosa quinta

iudiciū nec quicquid est sensibile, aut quā sibi notū sit plu-
ra sensib' et imaginationi eē subiecta inanem percepti-
onem esse rōnis. que quod sensibile sit ac singulare quāsi
quoddam vniuersale cōsideret. Ad hec si rō ptra respō-
deat se quidem quod sensibile et quod imaginabile sit: in
vniuersitatis rōne pspicere, illa nō ad vniuersitatis
cognitionē aspirare nō posse, quā eoz notio corpales
figuras nō possit excedere. De rez nō cognitōne fir-
miori potius pfectioriq; iudicio eē credendū. In hu-
inmodi igit' lite nos quibus tam rationandi quā imagi-
nandi etiam sentiendiq; vis inest, nonne rationis po-
tius causam probaremus?

ē esse rez, et p rōnis nec quicquid est sensibile quod est absurdū. Aut quā notū est sibi, s. sensui et imaginatōi
pla eē subiecta sensib' et imaginatōi quā nec ē esse sensibilia, credēs ne perceptōne rōnis eē inanē quā p-
derat illud quod est sensibile et singulare quā quoddam vlt. Ad hec si rō rōdeat se pspicē in rōne vlt quod
est sensibile et imaginabile, illa nō, s. sensui et imaginatōne nō posse aspirare, i. puenire ad cognitō-
onē vltis quā cognitio eoz nō excedit figuras corpales, et dicēt rō potius esse credendū firmiori
et pfectiori iudicio rez. In hōmōi igit' lite, s. inē sensui et imaginatōne ex vna pte et rōnem ex altēa
pte/nos quibus inest tā vis rōcinandi quā imaginandi et sentiendi nōne potius pbaremus cāz rōnis
et reputaremus motiua sensus et imaginatōnis esse insufficientiā, quā dicat imo. **Nō** quod iudicio no-
bilioris potentie potius est astandū quā iudicio potentie ignobilioris, cū igit' rō sit potētia nobili-
or quā sensus et imaginatio eo quod rō pphendit pprū obiectū, et obiectū sensus et imaginatōis, et nō
ecōuerso, quā potius astandū est iudicio rōnis quā potentiaz inferiorē

Sile ē quod hūana ratio diuinā intelligentiā futura nisi
si vt ipa cognoscit/ nō putat intueri. Nā ita differis.

Si qua certos ac necessarios hēre non videant euen-
tus: ea certo euentura psciri nequeāt. Hāz igit' rerū
nulla ē prescientia, quā si etiā in his esse credamus: ni-
hil erit quod nō ex necessitate pueniat. Si igitur vti rō-
nis participes sumus/ ita diuine iudiciū mētis habe-
re possemus sicut imaginatōnez sensuzq; rōni cedere
oportere iudicauimus, sic diuine sese mēti humanam
summittere rationem iustissimum censeremus

rōni, sic censeremus, i. iudicaremus iustissimū hūane rōni se sumittrē diuine mēti. **Nō** quod sile ē de
iudicio sensus et imaginatōis respectu rōnis, et rōnis respectu intelligentie diuine. Nā sensui et ima-
ginationi videt' quod rō talit' nō possit pphendē rē nisi sic ipsa pphēdit, quod tū falsū est. Sic silit' er
videt' rōni hūane quod intelligentia diuina nō possit res incertas cogscere alit' quā ipsa cogscit quod fal-
sum est. Nā que rō hūana incerte cogscit, intelligentia diuina certa pphendit.

Quare in illius summe intelligentie cacumen si possumus
erigamur. Illic enī ratio videbit quod in se nō p-

Silitudo aut quā intendit talis est
Sensus et imaginatio sē cognitōes
inferiores quā rō. Si igit' sensus et ima-
ginatio vellent iudicare modū cog-
noscendi rōnis ex mō cogscendi p-
prio, et dicē quod vlt' nihil esset quod rō
apphendit, vel si rez esset iudicuz
rōnis vel esset p'iculare et sensibile,
ratio nō dicēt p'rarū. Manifestū ē
quod nos quā vigemus vtrāq; cognitōe
potius assentiremus rōni iudicādo
motiū sensus et imaginatōis eē in-
sufficiens. Dic' igit' Quid igit' si sensus
et imaginatio refragent, i. p'dicant rō-
ni dicētes nihil eē vlt' id quod rō pu-
tat se intueri sic arguēdo. Quod enī ē
sensibile aut imaginabile id nō pot-
se esse vlt' p' iudiciū sensus et imagi-
natōis. Aut igit' iudiciū rōnis nec

ē esse rez, et p rōnis nec quicquid est sensibile quod est absurdū. Aut quā notū est sibi, s. sensui et imaginatōi
pla eē subiecta sensib' et imaginatōi quā nec ē esse sensibilia, credēs ne perceptōne rōnis eē inanē quā p-
derat illud quod est sensibile et singulare quā quoddam vlt. Ad hec si rō rōdeat se pspicē in rōne vlt quod
est sensibile et imaginabile, illa nō, s. sensui et imaginatōne nō posse aspirare, i. puenire ad cognitō-
onē vltis quā cognitio eoz nō excedit figuras corpales, et dicēt rō potius esse credendū firmiori
et pfectiori iudicio rez. In hōmōi igit' lite, s. inē sensui et imaginatōne ex vna pte et rōnem ex altēa
pte/nos quibus inest tā vis rōcinandi quā imaginandi et sentiendi nōne potius pbaremus cāz rōnis
et reputaremus motiua sensus et imaginatōnis esse insufficientiā, quā dicat imo. **Nō** quod iudicio no-
bilioris potentie potius est astandū quā iudicio potentie ignobilioris, cū igit' rō sit potētia nobili-
or quā sensus et imaginatio eo quod rō pphendit pprū obiectū, et obiectū sensus et imaginatōis, et nō
ecōuerso, quā potius astandū est iudicio rōnis quā potentiaz inferiorē

Dic applicat illud sile ad ppositū
et dicit Illud quod est dictū de sensu
et imaginatione respectu rōnis sile
ē ei quod hūana rō nihil putat diuinā
intelligentiā intueri nisi vt ipa rō
cognoscit quod apparet ex ipō mō ar-
guendi. Nā ita differis, i. arguis si quā
videant non habere certos et necē-
arios euentus, talia nequeūt psciri
certe euentura. Igit' taliū rerū nulla
ē prescientia, quā scz pscientiā si cre-
dim' eē in his, nihil erit quod non p-
ueniat ex nēitate. Si igit' sic sum'
pticipes rōnis ita possem' hēre iudī-
ciū diuine mētis, sic nunc iudicamus
imaginatōne et sensuz oportē cede

rōni, sic censeremus, i. iudicaremus iustissimū hūane rōni se sumittrē diuine mēti. **Nō** quod sile ē de
iudicio sensus et imaginatōis respectu rōnis, et rōnis respectu intelligentie diuine. Nā sensui et ima-
ginationi videt' quod rō talit' nō possit pphendē rē nisi sic ipsa pphēdit, quod tū falsū est. Sic silit' er
videt' rōni hūane quod intelligentia diuina nō possit res incertas cogscere alit' quā ipsa cogscit quod fal-
sum est. Nā que rō hūana incerte cogscit, intelligentia diuina certa pphendit.

Dic p'ha hortat' vt erigam' nos
ad cognitōne diuine intelligentie, d.
Quare si possumus erigamur p dili-
n. iij

Libri quinti Metz quintum et

gentes consideratione in cacumen illi⁹ summe intelligentie. s. diuine. illic enim ratio videbit quod in se non potest intueri. s. quod certa et definita prenotio dei cognoscat illa que non habent certos exitus. et illud non erit opinio. s. potius erit simplicitas summe scie nullis terminis inclusa quia simplicitas summe sapie est infinita. **N**on quod si cognitio sequeret facultatem rei cogniter non virtutis cognoscentis. tunc sic ratio humana cognoscat futura contingentia incerte. sic similiter intelligentia diuina ea incerte cognosceret. s. quia facultas cognitionum est secundum facultatem virtutum cognoscentium. et intelligentia diuina in cognoscendo excedit rationem humanam. poterit ipsa certe cognoscere que ratio humana incerte cognoscit.

Hic incipit quintum metz huiusmodi quinti quod dicitur archilochium ab inuictore. da-dylicum a pede pedante. In quo ostendit hominem esse dispositum ad contemplationem celestium ex figura corporis sui. et primo describit figuram corpalem aliarum bestiarum. 2. figuram hominis ibi. Unica gens. Primum dicit. Aialia permeant terras quarumque. i. valde varis figuris. namque alia aialia extento corpore sic sunt serpentes et reptilia. illa verunt. i. vertunt puluerem. et incitata. i. mota vi peccatoris trahunt primum sulcum in puluere. Sunt alia aialia quibus inest vaga leuitas alarum que verberant ventos et enatant. i. enseunt liquido volatua spacia longi etheris. i. aeris. Sunt alia que gaudent vestigia pressisse solo. i. terre gressibus suis. et transmittunt. i. transire virides campos. et gaudent subire siluas que omnia aialia licet videas ea discrepare variis formis. tamen facies eorum prona. i. ad terram inclinata valet ingrauare. i. inguatos ostendit sensus hebetes. i. brutales. **N**on quod phia tangit tria genera aialium. s. reptilia. volatilia. et gressibilia. que licet differant in formis quia quedam formantur ad reptandum ut serpentes. quedam ad volandum ut aues. quedam ad gradiendum ut bestie. tamen in his omnia proueniunt que habent faciem inclinatas ad terram.

Hic describit figuram hominis. d. Unica gens hominum. i. solum genus humanum leuat celsum cacumen. i. caput suum altius et leuis stat recto. i. erecto corpore. et respicit terras vultu eleuato ad celum. tu homo tremis que recto corpore petis celum. et exeris. i. erigis frontem. Hec recta figura admonet te quod tu desipis nisi etiam feras. i. extollas animum tuum in sublime. i. in celestia. ne mens grauata. i. gravedine depressa pessum. i. sub pedibus vel subitus. Et est pessum aduerbium loci. ne illa mens sidat. i. resideat inferior corpore leuato celsius. **N**on cum homo habeat figuram corporis erectam ad celum si aialia non erigeret ad contemplationem celestium: videret corpus esse nobilius aialia. **N**on secundum Ar. in xvi. de aialibus. **N**on in omnia aialia habet figuram rectilinearem. de qua figura etiam loquitur Quidius in li. metamorphoseos dicens. Prona cum spectat aialia cetera terra. **D**e homini sublime dedit celumque videt. Iussit et erectos ad sidera tollere vultus.

Hic incipit sextus psalmus et ultima huiusmodi quinti. in quo determinat veritatem de passibilitate prescie diuine et liberi arbitrii. 2. primo ponit suam determinationem. 2. subiungit vtile exhortationem circa finem libri tibi Auerfami igitur. Primo ostendit modum diuine cognitionis. 2. soluit obie-

intueri. **I**d autem est quomodo etiam que certos exitus non habent: certa tamen videat ac definita prenotio neque id sit opinio. s. summe potius scientie nullis terminis inclusa simplicitas.

Metz archilochium stans tetrametro bucolico et tribus trocheis.

Quam variis terras aialia permeant figuris
Namque alia extento se corpore puluerem ver/
Continuum que trahunt vi peccatoris incitata sulcum Crunt
Sunt quibus alarum leuitas vaga verberet que ventos
Et liquido longi spacia etheris enatet volatu
Hec pressisse solo vestigia gressibus que gaudent.

Vel virides campos transmittere vel subire siluas.
Que variis videas licet omnia discrepare formis
Prona tamen facies hebetes valet ingrauare sensus
Atque leuis recto stat corpore despicitque terras
Hec nisi terrenus male desipis admonet figura
Qui recto celum vultu petis. exerisque frontem
In sublime feras animum quoque ne grauata pessum
Inferior sidat mens corpore celsius leuato.

Unica gens hominum celsum leuat altius cacumen
Atque leuis recto stat corpore despicitque terras
Hec nisi terrenus male desipis admonet figura
Qui recto celum vultu petis. exerisque frontem
In sublime feras animum quoque ne grauata pessum
Inferior sidat mens corpore celsius leuato.

Et est pessum aduerbium loci. ne illa mens sidat. i. resideat inferior corpore leuato celsius. **N**on cum homo habeat figuram corporis erectam ad celum si aialia non erigeret ad contemplationem celestium: videret corpus esse nobilius aialia. **N**on secundum Ar. in xvi. de aialibus. **N**on in omnia aialia habet figuram rectilinearem. de qua figura etiam loquitur Quidius in li. metamorphoseos dicens. Prona cum spectat aialia cetera terra. **D**e homini sublime dedit celumque videt. Iussit et erectos ad sidera tollere vultus.

Disputat de eternitate dei. de presenti temporali ac de preterito et de futuro. 2. quia ea que sunt in dei presentia necessaria sunt. ad presentis considerata pendet ex libero arbitrio

Quonia igitur vti paulo ante monstratum est. omne quod scit: non ex sua sed ex apprehendentium natura

Prosa sexta

cognoscit: intueamur nunc quantum fas est: quod sit diuine
substantie status. ut quoniam etiam scia eius sit possimus
agnoscere. **Dei** igitur eternum esse / cunctorum ratione degentium
commune iudicium est. **Quid** sit igitur eternitas consideremus
Hec enim nobis naturam pariter diuinam sciam quod patefecit.

determinat de ea ibi **E**tternitas igitur. **Primo** dicitur **Quoniam** miratum est paulo ante quod omne quod scit: cognoscit non ex
sua natura. id est non ex natura rei scite sed ex natura cognoscituum. intueamur nunc quantum fas est quod sit statum di
uine essentie vel substantie ut possimus agnoscere quod sit eius scia. **Et** subdit quod eodem iudicium cunctorum degentium. id est ut
tunc ratione est deum esse eternum. id est consideremus quod sit eternitas. hec enim nobis patefacit naturam diuinam sciam
Non quod quod eternitas dei et naturam scia dei non dicitur sed substantiam: id est cognita eternitate cognoscit natu
ra et scientia dei.

Etternitas igitur est interminabilis vite tota simul et p[er]
fecta possessio
nit eius diffinitionem. 2° declarat eam ibi **Quod** si ex collatione. **Primo** dicitur **E**tternitas
est possessio vite interminabilis ex his rationibus et perfectio. **Non** sed **Abstrahit** super li. de cau
sis. Aliquid est eternum et est in eternitate et est ipsa eternitas sic deus. Aliquid est eternum sed in eternitate sed non est ipsa
eternitas sic substantie separate. **Alia** est eterna: non in eternitate. nec est ipsa eternitas ut motus. tempus. et mundus. **Non**
cum dicitur. eternitas est possessio. ibi videtur nomine possessionis ad designandum immobilitatem et indeficientiam eterna
tis quod ipsa firmiter possidet et quod habet. **Et** dicitur vite. ad inueniendum quod non viuuntia non mesurantur etni
tate. et dicitur interminabilis. ad dicitur illi vite quod habet terminum a parte ante et a parte post. sic vita hominis. vel a parte ante
tamen sic vita angelorum. et dicitur totum. ad dicitur vite angelice. quis enim esse angeli secundum substantiam sit totum sit.
non tamen secundum operationem. cum habeat operationes successiuas et intellectiones. et dicitur perfecta ad designandum quod
eternitati nihil deest. perfectum enim est cui nihil deest. 1° ceterum et mundum.

Quod ex collatione temporalium clarior liquet. **Na** quicquid
vixit in tempore: id prius a preteritis in futura precedit. **Nihil**
quod est in tempore constitutum: quod totum vite sue spacium pariter pos
sit amplecti. sed crastinum quod nondum apprehendit. hesternum
non iam perdidit. **In** hodierna quod vita non amplius viu
tis quod in illo mobili transitorioque momento. **Quod** igitur tempus
patitur perditionem / sed illud sicuti de mundo censuit **Aristoteles**
nec ceperit unquam esse. nec desinat. vitamque eius cum tempus
infinitate tendat: non dum tamen tale est ut eternum esse iure credat
Non enim totum sit infinite sed vite spacium apprehendit atque
implectitur. sed futura nondum transacta iam non habet. **Quod** igitur
interminabilis vite plenitudine totam pariter apprehendit ac
possidet. cui neque futuri quicquid absit: nec preteriti fluxerit:
id eternum esse iure prohibet. **Id** quod necesse est et sui compos
prius sibi se assistere et infinitatem mobilis tempus habere presentem.

de mundo. et sed vita. id est duratio eius tendat. id est extendat cum infinitate tempus. nondum tamen tale est ut iure
credat esse eternum. quod non apprehendit neque implectitur sit totum spacium vite sue. id est duratiouis sed infinite
id est infinito tempore duret. sed futura nondum habet transacta. id est preterita non habet. **Quicquid** igitur apprehen
dit et possidet pariter totam plenitudinem interminabilis vite / cui nihil absit futuri / nec aliquid fluxerit
preteriti illud iure prohibet esse eternum. quod illud eternum sui compos eo quod nihil sibi desit: necesse est se
sibi assistere presentem. et est necesse presentem habere infinitatem. id est infinitam durationem tempus mobilis. id est successiuam.
Non quod quod per cognitionem tempus deuenimus in cognitionem eternitatis eo quod opposita in se posita ma
lis elucescunt. id est per naturam successione tempus declarat nobis naturam eternitatis. **Sic** enim ratio tempus consistit

eternitas factas per diuinam prudentiam. 3°
concludit impassibilitatem liberi arbitrii
cum prouidentia diuina. scilicet ibi. **Quid**
igitur possit. tria ibi **Que** cum ita sunt
Primo determinat de statu dei quod est etni
tas. 2° ex hoc declarat modum diuine scie
ntie ibi **Quoniam** igitur omne iudicium. **Primo** premit
tit quod determinandum sit de eternitate. 2°

Dic. prosequitur de eternitate. 2° po
nit eius diffinitionem. 2° declarat eam ibi **Quod** si ex collatione. **Primo** dicitur **E**tternitas
est possessio vite interminabilis ex his rationibus et perfectio. **Non** sed **Abstrahit** super li. de cau
sis. Aliquid est eternum et est in eternitate et est ipsa eternitas sic deus. Aliquid est eternum sed in eternitate sed non est ipsa
eternitas sic substantie separate. **Alia** est eterna: non in eternitate. nec est ipsa eternitas ut motus. tempus. et mundus. **Non**
cum dicitur. eternitas est possessio. ibi videtur nomine possessionis ad designandum immobilitatem et indeficientiam eterna
tis quod ipsa firmiter possidet et quod habet. **Et** dicitur vite. ad inueniendum quod non viuuntia non mesurantur etni
tate. et dicitur interminabilis. ad dicitur illi vite quod habet terminum a parte ante et a parte post. sic vita hominis. vel a parte ante
tamen sic vita angelorum. et dicitur totum. ad dicitur vite angelice. quis enim esse angeli secundum substantiam sit totum sit.
non tamen secundum operationem. cum habeat operationes successiuas et intellectiones. et dicitur perfecta ad designandum quod
eternitati nihil deest. perfectum enim est cui nihil deest. 1° ceterum et mundum.

Dic. declarat diffinitionem. 2° redar
darguit quodammodo quod uobulo eternitatis
abutebantur ibi. **Un** non recte. **Primo**
igitur declarat diffinitionem eternitatis in co
mparatione ad tempus. d. **Un** dicitur quod
eternitas est possessio totum simul intermi
nabilis vite. quod liquet clarior ex colla
tione. id est ex comparatione temporalium. **Na** quicquid
quod viuunt in tempore / illud prius ex his prece
dit per successiuam mutabilitatem a preter
itis in futura. et nihil est in tempore consti
tutum quod pariter possit amplecti. id est ap
prehendere totum spacium vite sue. sed crasti
num nondum apprehendit. hesternum non
tempus iam perdidit. et in hodierna vita non
amplius viuunt. id est nihil plus est prius
de hodierna vita nisi quod in isto mobi
li et transitorio momento pertinet de vita
Et dicitur momentum illud indivisibile in
stantans quod futurum copulat eum preterito.
Quicquid igitur patitur tempus perditionem. id est
successione: sed nunquam incepit esse nec
desinat esse sic **Aristoteles** censuit

Libri quinti de consolatione philosophie

in successione et apprehensione prioris et posterioris in motu cuius una pars preterit, et alia est futura. sic ratio eternitatis per oppositum persistit in apprehensione uniformitatis illius quod omnino est ex motu apprehensio. sicut preteritum et futurum tanquam presentis. **N**on quod ipsius eterni nihil transit in preteritum, id est se sibi presentis assistit quod non nunquam deficit sic nec unquam inceptit cum habeat vitam immutabilem; necesse est quod assistit quilibet differentie temporis, etiam si ponatur tempus infinitum, et quod eodem modo assistit differentibus temporibus per motum presentem, id est dicitur quod necesse est eternum presentem habere infinitatem temporis mobilis.

Hic philosophia improbat quosdam qui abutebant vocabulo eternitatis, et docet proprium modum loquendi ibi. Ita si dicitur. Prior facit quod dictum est, et manifestat quod temporalia deficiunt a simplicitate divine nature quas nituntur imitari ibi. **H**ic enim, Prior dicitur. Dictum est quod eternitas non solum inimitabiliter dicitur sed etiam simplicitate dicitur, unde non recte quidam putant quod cum audiunt visum esse platonem mundum non habuisse initium temporis nec habiturum defectum, id est finem hoc modo putant mundum conditum fieri coeternum conditori. **C**um autem quare non recte putant est quod aliud est duci per immutabilem vitam cum quadam successione quod plato attribuit mundo, et aliud est simul esse complexam totam presentiam vite inimitabilis quod est proprium divine mentis. **E**t quod aliquis dicitur. Si mundus nunquam inceptit, videtur esse coeternus deo. **A**d hoc respondet quod deus est prior mundo, non antiquitate temporis sed simplicitate nature. **U**nde dicitur. Neque enim deus debet videri antiquior rebus conditis quantitate temporis sed proprietate simplicis nature. **N**on sic per ex libro Timei, Plato voluit mundum incepisse sed finem non habere, et hoc idem Aristoteles sibi imponit in libro celorum et mundi dicens quod solus plato generat mundum. **Q**uid est ergo quod dicitur boecius quod plato non posuit mundum incepisse. **A**d hoc dicitur quod dum plato dixit mundum habuisse initium intelligitur quod habuit initium institutionis, non autem temporis, sicut ponitur exemplum de vestigio pedis, ut si pes ab eterno steterit in pulvere, pes esset causa vestigii, naturaliter procedens vestigium, licet non tempore.

Hic manifestat quod temporalia deficiunt a simplicitate divine nature quas nituntur imitari, id est. Ille infinite motus reus temporalium imitatur quantum potest hunc presentiam statum vite immobilis, id est eternitatis, et cum eum non potest effingere, id est exprime et eque deficit ab eo immobilitate, successively ad quod redit, quod simul habere non potuit, et ex simplicitate presentie decrescit in infinitam quantitatem preteriti et futuri et cum nequeat possidere pariter totam plenitudinem vite sue, hoc ipso quod aliquo modo nunquam esse desinit, videtur aliquatenus emulari illud quod implere non potest, alligans se, id est status temporalis ad qualemcumque presentiam huius momenti, id est instantis exigui, id est indivisibilis et volucris, id est transitorij, quod presentia instantis temporis habet quandam imaginem manentis presentie, id est eternitatis, et prestat quibuscumque contingit ut illa esse videantur nam illa dicimus esse que sunt in presenti momento, quod vero non potuit manere, id est presentia instantis propter naturam rei mobilis, id est arripuit infinitum iter temporis per successione et eodem modo factum est ut continuaret vitam eundo de uno esse in aliud cuius plenitudinem non potuit complecti permanendo.

Unde non recte quidam qui cum audiunt visum platonem mundum hunc nec habuisse initium temporis, nec habiturum esse defectum, hoc modo conditum mundum fieri coeternum putant. Aliud est enim per interminabilem duci vitam quod mundo plato tribuit, aliud interminabilis vite totam pariter complexam esse presentiam quod divine mentis proprium esse manifestum est. **N**eque deus conditis rebus antiquior videri debet temporis quantitate, sed simplicis potius proprietate nature.

Hic enim vite immobilis presentiarum statum, infinitus ille temporalium reus motus imitatur. **C**umque eum effingere atque equare non possit, ex immobilitate deficit immotus, et ex simplicitate presentie decrescit in infinitam futuri ac preteriti quantitatem. **E**t cum totam pariter vite sue plenitudinem nequeat possidere, hoc ipso quod aliquo modo nunquam esse desinit, illud quod implere atque exprime non potest, aliatenus videtur emulari, alligans se ad qualemcumque presentiam huius exigui volucrisque momenti. **Q**ue quoniam manentis illius presentie quadam gestat imaginem quibuscumque contingit, id prestat ut esse videantur. **Q**uonia non manere non potuit, infinitum temporis iter arripuit, eoque modo factum est ut continuaret eundo vitam, cuius plenitudinem complecti non valuit permanendo.

Quonia non manere non potuit, infinitum temporis iter arripuit, eoque modo factum est ut continuaret vitam eundo de uno esse in aliud cuius plenitudinem non potuit complecti permanendo.

Prosa sexta

Nō q̄ infinitus motus rez t̄paliū q̄ntū p̄t imitat̄ statū efnitatis qz nō p̄t eū totalit̄ exp̄mē. qz status t̄paliū est successiuus. status efnitatis nō. et status t̄paliū respicit p̄teritū z futuz. status efnitatis t̄m p̄ns. t̄m in hoc imitat̄ statū efnitatis qz sic efnitas nūq̄ deficit: sic infinitus motus rez t̄paliū nunq̄ esse desinit: et sic in t̄pe est dare instans qd̄ h̄z quandā imaginē cū efnitate. ita qz sic in efnitate aliqd̄ d̄i esse: sic illa dicim̄ esse q̄ st̄ in p̄nti instati. iō status rez t̄paliū h̄z nō pot̄ sic imitari statū efnitatis p̄ntialit̄ p̄manēdo t̄m ip̄m imitat̄ suā durationē successiue p̄tinuādo

Itaqz si digna rebus noīa velimus imponē **Plato** nē sequentes: deum quidem eternum: munduz vero dicamus esse perpetuum.

Nō dicamus p̄petuū. et hoc p̄sonat dicto auctoris **Græcismi**. Perpetuū cui principiu sed sine carebit.

Quoniā igit̄ / oīe iudiciū fm̄ sui naturā que sibi subiecta sunt p̄prehendit. Est aut̄ deo sp̄ eternus ac p̄sentarius status. **S**cientia q̄z eius oēm t̄pis sup̄gressa motionē / in sue manet simplicitate presentie. infinita qz p̄teriti ac futuri spacia complectens: oīa quasi iā gerant̄ in sua simplici cognitione p̄siderat. **I**taqz si p̄scientiā pensare velis qua cūcta dinoscit: nō esse p̄scientiam quasi futuri. sed scientiā nunq̄ deficientis instante rectius estimabis. vnde nō p̄uidentia h̄z p̄uidentia potius dicit̄ qz porro ab rebus infimis p̄stituta q̄i ab excelso rez cacumie cūcta prospiciat

am hui⁹ noīs p̄uidentia. d. **U**n̄ cognitio diuina nō d̄i p̄uidentia qz illa importat ordinē ad futuz. s̄ d̄i p̄uidentia q̄i porro. i. p̄cul a rebus infimis p̄stituta / ab excelso cacumie rez cūcta p̄spiciat. **N**ō qz cognitio sequit̄ modū rei coḡscentis. iō cognitio z scia dei sequit̄ statū z dispōnē dei. status at̄ dei est efnus z p̄sentarius. cū esse diuinū mēsuret̄ efnitate. s̄ scia dei erit eternaz p̄sentaria ita qz oīa que s̄ p̄terita z futura: coḡscit̄ q̄i sint p̄ntia. **N**ō aliq̄s dicēt **N**on ens nō p̄t alicui esse p̄ns. s̄ p̄teritū et futuz ē nō ens. s̄ nō p̄t esse p̄ns cognitioni diuine. **D**ōm qz duplex est nō ens. q̄ddā qd̄ nllō mō est ens. et tale nō est realit̄ p̄ns alicui. cū nihil sit. **A**liud est nō ens nō simplr̄ s̄ qz actū nō est ens. et h̄z h̄mōi nō possit̄ realit̄ coexistē efnitati. qz efnitas cuz sit infinita / excedit t̄ps p̄ns: extendēdo se ad p̄tm̄ z futuz. **E**t sic p̄tm̄ z futuz s̄ efnitati coexistētia p̄ntialit̄. qz i efnitate nō est successio. **U**n̄ nō sequit̄. si aliqd̄ coexistit̄ efnitati qz p̄ t̄to simplr̄ existat. qz efnitas etiā extēdit se ad nō ex̄ns sic ad p̄tm̄ z futuz. **N**ō qz x̄o oīa s̄ p̄ntia z sibi nihil est futuz. iō scia sua nō est dicēda p̄scia que sonat aliqd̄ futuz. nec debz dici p̄uidentia p̄t eandē cām. s̄ debet dici p̄uidentia q̄i p̄cul p̄stituta a rebus inferioribus oīa prospiciens.

Quid igit̄ postulas vt necessaria fiant que diuino lumine lustrent̄. cū ne hoīes qd̄e necessaria faciant esse que videāt? **N**um enī ea que p̄ntia cernis aliquā eis necessitatē tuus addit intuit⁹? **B.** Minime. **P.** Atqz s̄ est diuini h̄ūaniz p̄ntis digna collatio. vti vos vestro hoc temporario presenti quedam videtis: ita ille omnia suo cernit eterno.

In ista p̄te p̄hia docet quō p̄prie loquenduz sit de deo z de mūdo. d. **S**i nos sequētes platonē velimus imponē noīa digna. i. p̄uenientia rebus dicamus deū esse eternū. mūdū eternū vere sine p̄ncipio sine fine.

Dic p̄hia ex dictis oīt modū scientie diuine. **P**riō s̄ oīt q̄lis sit scia diuina. z q̄lit̄ sit noianda. d. **Q**m̄ oē iudiciū p̄phendit ea que s̄ subiecta. i. sua obiecta h̄z sui naturā. i. fm̄ naturā v̄tutis cognoscētis. **N**atura at̄ dei talis est qz sp̄ ip̄i deo ē stat⁹ eternus et p̄ntarius. **E**x q̄ sequit̄ qz scia dei sup̄gressa oēm motionē t̄pis manet in simplicitate p̄ntie. z p̄plectēs infinita spacia p̄teriti et futuri t̄pis oīa p̄siderat q̄i iā. i. p̄ntialit̄ gerant̄ in sua simplici cognitione. **T**ūc oīt quō scia dei est noianda. d. **I**taqz si velis pensare p̄scientiam que cūcta coḡscit: nō dices diuinā sciaz esse p̄scientiā q̄i futuri s̄ rectius estimab̄ diuinā sciam esse instatiē. i. p̄ntie nūq̄ deficientis. qd̄ p̄firmat p̄ etymologiā

Dic soluit obiectiones sup̄ius factas p̄ p̄uidentiaz. **P**riō s̄ oīt q̄lit̄ h̄mōi obiectiones soluant. 2. resumit̄ p̄mā obiectionē ip̄az fortificādo vt formalius soluat. sc̄da ibi. **D**ic si dicas. **C**irca p̄mū nōndū qz tres erāt rōnes qz p̄ma et sc̄da fundant̄ sup̄ hoc qz nihil p̄t esse p̄scitū a deo nisi id sit nescitū. **T**ertia fundat̄ sup̄ hoc qz euentus incertus nō p̄t certitudē

Libri quinti de consolatione philosophie

nalit cognosci. **F**acit ergo duo. **P**rimo ostendit q̄ presciētia nō imponit necessitatem rei p̄scite p̄ qd̄ soluit p̄ma et sc̄da rō. 2° ont q̄ sc̄ia dei non mutat naturam rei s̄ simul st̄t certitudo a p̄te sc̄ie et incertitudo a p̄te euentus. p̄ qd̄ soluit t̄tia rō. sc̄da ibi **Q**uare hec diuina. **P**rius dicit **E**x q̄ deus coḡscit oīa tanq̄ p̄ntia. qd̄ igit̄ postulas vt illa fiant n̄cāria q̄ lustrant̄. i. p̄prehendunt̄ diuino lūine. i. diuina cognitione. cū nec hoīes faciāt ea n̄cāria q̄ p̄ntialit̄ vidēt. **V**erbi gr̄a. q̄ hō videt in p̄nti nō facit esse n̄cāriū. nunq̄d enī intuitus tuus dabit aliquā n̄citatē eis q̄ tu cernis p̄ntia. **D**icit boecius. **M**inīe. **E**t p̄bia **S**i ē digna collatio diuini et humani intuitus respectu p̄ntis sic vos videtis quedā hoc p̄nti temporario. i. in p̄nti tpe. ita deus suo et̄no intuitu oīa cernit tanq̄ p̄ntia. **N**ō q̄ intuitus n̄r rei p̄ntis nullā imponit n̄citatē rei p̄nti. qz visio soct̄is currentis nō imponit n̄citatē socrati currenti. qz p̄t socrates currē vel nō currē. **S**ic etiā intuitus diuus q̄ oīa p̄ntialit̄ coḡscit nullā imponit rebus n̄citatē. s̄ videt ea p̄ntialiter sic futura s̄ n̄cārio futura et p̄tingentia videt p̄tingent̄ futura

Vic ont q̄ circa p̄tingētia simul stant certa cognitio dei et incertus euentus rei. d. **Q**uare hec diuina p̄notio qua deus nouit futura: illa nō mutat p̄rietatē rez q̄ ad n̄citatē et p̄tingentiā. qz nō imponit n̄citatē rei que p̄tingens est. s̄ talia apud se spectat p̄ntia q̄lia olim puenient futura. **N**ec p̄fundit rez iudicia vt cōtingens faciat nō eē p̄tingēs/ s̄ vno intuitu mēt̄is coḡscit tam n̄cārie q̄ nō n̄cārie futura. qd̄ declarat i exēplo. d. **S**icuti vos hoīes q̄n parit̄. i. in eodē instāt̄i videtis hoīem ambulare in fraz solē oriri i celo. licet vtrūq̄ sil̄ sit p̄spectū/ t̄n discernitis s̄ eē volūtariū. i. hoīem ambulare i fra. et illud esse n̄cāriū. i. solem oriri **I**ta sil̄iter diuinus intuit̄ cūcta despiciens. i. deorsū aspiciens mīme p̄turbat rez q̄litatē. i. p̄tingentiā et n̄citatē.

Rez dico apud se p̄ntiuz rōne et̄nitatis. s̄ futurarū ad p̄ditionē t̄pis. **Q**uo fit vt cognitio futuroz dei tanq̄ p̄ntiū non sit opio s̄ cognitio v̄itate n̄ra. i. p̄firmata cū coḡscit aliqd̄ eē extaturū. i. futurū q̄ idem nō nesciat. i. carē p̄t n̄citate existendi **N**ō de h̄ qd̄ d̄r deū oīa p̄ntialit̄ coḡscere. s̄ p̄terita et futura/ ponūt q̄dam exemplū de baculo fixo in aqua q̄ successiue toti fluuiū p̄ns est/ qz p̄tibus ei^o. sic et̄nitas sil̄ est cū toto tpe et cū oibus que sūt in tpe. ita q̄ totū tps et q̄cqd̄ est successiū in tpe/ ē p̄ns et̄nitati. vt si ponat̄ et̄nitas sic centz. et totū tps sic circūferētia. tūc l̄z circūferētia p̄tinue moueat̄ et ps toti succedat. t̄n in p̄patione ad centz vniformit̄ se h̄z. **A**liud exemplū ponit̄ de aliq̄ q̄ vadit p̄ viā et nō videt hoīes p̄ se venientes. sed ille qui de alta turri respicēt videret totā viā et hoīes p̄ eā transeuntes tā p̄cedentes q̄ sequentes. **S**ic deus de specula sue et̄nitatis respiciens/ oīa presentialit̄ videt tā presentia q̄ futura

Vic p̄bia redit ad p̄mā rōnez superius positā/ ip̄am fortificando vt formalius soluat̄. et fortificat eaz. 2° soluit. 3° solutionē declarat. sc̄da ibi **R**ndebo. t̄tia ibi. **D**ue enī. **P**rius dicit **S**i dicas h̄ obijciendo illud nō posse nō euenire qd̄ deus videt euenire. qz tūc de^o falleret. qd̄ at nō p̄t nō euenire id ex n̄citate cōtingē. et sic astringas me ad nomē n̄citat̄is. vt p̄cedā p̄tingens aliq̄ mō eē neces

Quare hec diuina p̄notio naturā rez p̄rietatē q̄ nō mutat **T**aliaq̄ apud se p̄ntia spectat: q̄lia in tpe olim futura puenient. **N**ec rez iudicia p̄fundit/ vnoq̄ sue mentis intuitu tā necessarie q̄ nō necessarie v̄tura dinoscit. **S**icuti vos cū parit̄ ambulare i terra hoīez: et oriri in celo solē videtis. quanq̄ simul vtrūq̄ cōspectū: t̄n discernitis. et hoc volūtariū/ illud esse necessariū/ iudicatis. **I**ta igit̄ cūcta despiciens diuinus intuitus: qualitatem rez mīme p̄turbat. apud se quidez p̄ntiuz: ad p̄ditionē n̄o t̄pis futuraz. **Q**uo fit vt hoc nō sit opinio. s̄ veritate potius n̄ra cognitio. cū extaturū quid esse cognoscit: quod idem existendi necessitate carere non nesciat

Hic si dicas. **Q**d̄ euenitū de^o videt id nō euenire nō posse. qd̄ at nō p̄t nō euenire id ex n̄citate cōtingē. meq̄ ad hoc nomē n̄citat̄is astringas. **F**atebor̄ rē q̄ dē solidissime v̄tatis. s̄ cui vix aliq̄s nisi diuini speculator accesserit. **R**espondebo nanq̄. **I**dem futurū cū ad diuinā notionē referēt/ necessariū. cū n̄o i sua natura p̄pendit: libez prozsus atq̄ absolutū videri

Profusa quarta

faris. Ego fatebor rem solidissime veritatis cui vix aliquis accesserit eam procedendo nisi speculatoz di-
mini. i. diuine nature. Tunc soluit obiectionem dicens. Si coartaueris me ut procedam aliquam veritatem
futuroz. Rndebo Idem quod futurum est quod ad nos: cum referat ad diuinam notionem cui ipse est presens/ di-
co necessarium esse. scilicet. necessitate conditionata. scilicet. ratione presentie. cum autem idem futurum pendat in sui natura ratione cu-
ius habet futuritionem. et inde terminacionem in sui causa necesse est videri liberum. **N**o quod sic illud quod in se
est contingens quoniam est nobis presens ratione presentie sortitur quendam veritatem quam necesse est ipsum esse dum presens sit. quod
omnia sunt deo presentia. ratione istius presentie in ordine ad ipsam diuinam cognitionem sortuntur quendam veritatem
licet in sui natura proxius videantur libera

Due sunt etenim veritates. Simplex vna. veluti quod ne-
cesse est omnes homines esse mortales. Altera conditionis vt si
aliquem ambulare scias. cum ambulare necesse est. **Q**uod enim quisque
nouit. id esse aliter ac notum est. nequit. **S**ed hec conditionis mihi
me secum illam simpliciter trahit. **H**anc enim veritatem non propria
facit natura sed conditionis adiectio. Nulla enim veritas co-
git incedere voluntate gradientem. quoniam quis cum tunc cum graditur
incedere necessarium sit. **E**odem igitur modo si quid providentia
presens videt. id esse necesse est. tamen si nullam nature ha-
beat necessitates. **A**tque deus ea futura que ex arbitrii
libertate perveniunt: presentia contuetur. **H**ec igitur ad intuitum
relata diuinum/necessaria sunt per conditionem diuine notio-
nis. per se vero considerata: ab absoluta nature sue li-
bertate non desinunt

et qua ponit sibi presens. quoniam nullam habeat veritatem nature. sed deus omnia futura contuetur tanquam presentia
quod ex libertate arbitrii perveniunt. **I**gitur hec relata ad intuitum diuinum sunt necessaria per cognitionem diuine
notionis. per se vero. i. in sui natura non habito respectu ad diuinam cognitionem ipsa non desinunt ab abso-
luta. i. a perfecta libertate sue nature. **N**o secundum intentionem boecij. ista ratio quod quod est presens a deo/neces-
sario evenit. soluit. dicendo quod verum est quod necessarium evenit veritate conditionata. sed non veritate absoluta
Alij aliter solvunt quod illa propositio est vera in sensu proposito. sed falsa in sensu diuiso. vnde cum dicitur **Q**uicquid pro-
uisum est/necessario evenit. verum est in sensu proposito. quod impossibile est presens a deo non evenire. tamen in sen-
su diuiso falsa est quod eventus rei saltem contingens in se non est necessarius.

Fient igitur proculdubio cuncta que futura deus esse presens
scit. **S**ed eorum quedam de libero perficiuntur arbitrio. que
quoniam eveniant: existendo tamen naturam propriam non amittunt.
que priusquam fierent etiam non evenire potuissent.

At futura sunt que deus presens esse alioquin falleret divina providentia. sed quedam eorum perficiuntur. i. procedunt
de libero arbitrio. ita quod quantum est de esse ipsorum presentia non evenire. **U**n subdit quod quoniam eveniant. tamen non
amittunt propriam naturam libertatis quod priusquam fierent potuissent non evenire. **N**o quod tunc interior boe-
cij fundat super hoc quod aliquid libere futurum ex sui natura in operatione ad presenciam diuinam necessario evenit
et talis est veritas conditionata. quod in quantum presens est: sic necessarium evenit. sed non absolute circumscripta provisione

Quid igitur refert non esse necessaria cum propter diuine sci-
entie conditionem modis omnibus necessitatis instar eveniet.
hoc scilicet quod ea que paulo ante proposui/ sol oriens et gradi-
ens homo. que dum sunt non fieri non presentia. eorum tamen vnum

Dic phia declarat solonem per quem
datur distinctionem veritatis. et eorum appli-
cat ad propositum. 2o concludit ex premissis
sibi stare quod aliquid sit secundum se contingens et
incerta que tamen eveniunt certitudinaliter in
quantum a deo presens. scilicet. ibi. fient igitur
proculdubio cuncta. **P**rio dicitur **D**ue sunt
veritates. **U**na simplex que est veritas
nature sic omnes homines necessario esse mor-
tales. **A**lia est veritas conditionis vt si
scias hominem ambulare: illumambu-
lare necesse est. quod quod quisque nouit: il-
lud non potest aliter esse quam notum est. sed hec
conditionis. i. veritas conditionata mitem tra-
hit secum simpliciter veritatem. quod veritatem
conditionis non facit propria natura sed
adiectio conditionis. **N**ulla enim veritas
cogit ambulare voluntarie ambulan-
tem quoniam necessarium sit eum ambulare tunc
cum ambulat. **H**anc distinctionem appli-
cat ad propositum. d. **E**odem modo si quod pro-
videntia diuina presens videt. illud esse ne-
cesse est. scilicet. ea conditione que presens est

Dic phia concludit ex predictis quod
ista sibi stant quod aliquid secundum se sit contin-
gens et incerta que tamen certitudinaliter eue-
niunt in quantum presens a deo. 2o obijcit
hoc ibi. **Q**uid igitur refert non esse ne-
cessaria. **P**rio dicitur **P**roculdubio cun-
ctis

Dic obijcit hoc solonem et soluit obie-
ctionem. 2o illam solonem iterum obijcit
ibi. **S**ed si in mea. **O**biectio in hoc persistit.
Ex quo futurum contingens presens certitudi-
naliter evenit et necessario. non videtur esse

Dic obijcit hoc solonem et soluit obie-
ctionem. 2o illam solonem iterum obijcit
ibi. **S**ed si in mea. **O**biectio in hoc persistit.
Ex quo futurum contingens presens certitudi-
naliter evenit et necessario. non videtur esse

Libri quinti de consolatione philosophie

Quid igitur refert contingētia et libere futura non esse necessaria cum ipsa eueniat instar. i. ad similitudinem necessitatis. Tunc soluit. d. q. in euentu necessariu et contingente h. refert qd manifestu apparet p exempla q paulo an posui. s. q. sol oriens et hō gdiens q dū fiunt: nō fieri pnt. et ita vtrūq; ē necessariu sub conditione pntie. pntia enī nō est esse dū sē pntia. tū vnū eoz. s. sol oriens prius q fieret necesse erat existē. Aliter hō. s. hō gdiens mīme hz ncitatem fieri anteq; fiat. Ita etiā illa que deus hz pntia pcul dubio existit ppter necessitatem conditionis qua sē pntia euenire tanq; pntia. H. eoz q sic sē pntia h. de rez ncitate descendit sic solē oriri. aliud de pntate facientiu. s. hōiem ambulare. Ex q; concludit. iō nō iniuria diximus h. prius q illa q contingēt eueniūt: si referant ad diuināz noticiā sē necessariā. s. ex conditione diuine sciē. Si hō p se pnterent ipa sē absoluta a nexibus. i. a vinculis necessitatis. qd manifestat p sile. sicuti si id qd patet sensibus referas ad rōnem tūc ē vlt. Si aut referas ad sensū tūc est singulare. Nō q si idem relatū ad diuersa pnt esse vlt et singulare. videt sicut q idē spatū ad diuersa possit eē ptingēs et necessariu. nā pntiare hz rōnē ptingētis. et vlt rōnem necessariū. H. videm q hūana natura pnta ad intellectū agentē abstrahētē a conditionibus indiuiduātib; et pnta ad intellectū possibilem hz rōnez vltis. h. pnta natura hūana ad sensū q pnticularit; pphendit: hz rōnem singularis. Nā vlt est dū intelligit. pntiare hō dūz sentit. sicut erit de futuro ptingētū qd ipm spatū ad diuinā pntiam est necessariu conditionalit; in se aut pnterantū habet se contingenter.

Nic obicit p solutionē iā dictā et soluit illā obiectōnē. scdo mouet dubitationēz ibi. Quid igitur. Prius dic. Tu obicies p solutionē sic. Si in mea pntate ē mutare ppositū meū. s. currēdo vlt nō currēdo ego euacuabo. i. frustrabo puidētā diuā cū ego mutauero illa q pnterit eē futura. Ipse soluit. d. Ego respōdebo te posse flectē. i. mutare ppositū tuū sed veritas puidētē illa intuet illud te posse. s. mutare ppositū. et an facias q ppositū mutas. et intuet q pnteris tuūz ppositū iō scias te nō posse vitare diuā. pnteritā. sic quis libera volūtate te pnteris i varias actiōes tu nō potes effugē intuitū pntis oculi. Nō q hō possit mutare ppositū suū p h. tū nō effugit puidētā diuā. quia deus illā mutationē pnterit. posito enī q deus pnteret te cras ituz ad for; quis posses nō ire et pponas non ire non tū non ibis. qz deus pnteret simul et ppositū et pntatem nō eūdi et mutationē ppositi et actiōnē eūdi. et iō non potes aliq modo effugē eius puidētiam.

Nic mouet dubitationēz. d. Tu forte inq;es. qd igitur ptingat ex ista solutionē. mutabit ne sciētia diuina ex mea dispositionē. i. ex mea variatiōe. s. cū ego nūc volo hoc: nunc aliud. videt ne pnteritā diuina ex h. alterare. i. mutare vices suas cogscēdi. Ipse rōdet. Pnteritā ptingit h. q diuina sciā mutet. qz diuinus intuitus pnterit oē futurū. et retorquet illud ad pnteritā pnteritā cognitiōis. cogscēdo oīa sicut tanq; pnteritā. nec alternat. i. mutat vices suas p cogscēdi nūc h

prius quoq; q fieret necesse erat existē. alterū hō mīnime. Ita etiā que pnteritā deus habz pcul dubio existimet. H. eoz hoc quidē de rez necessitate descendit illud hō de potestate facientiu. Nōd igitur iniuria diximus. hec si ad diuinā noticiāz referant necessaria. si p se cōsiderent necessitatis esse nexib; absoluta. Sicuti omne quod sensibus patet si ad rōnē referas vniuersale est. si ad se ipsum respicias singulare.

Sed si in mea inq;es potestate sitū ē mutare ppositū: euacuabo puidētā. cū que illa pnterit/ forte mutauero. **R**espōdebo. **P**ropositū te qdēz tuū posse deflectē h. qm et id te posse et an facias. quo ve pnteris pnteris pnteris. diuinā te pnteritā non posse vitare. sicuti pnteris oculi effugē nō possis intuitū: qz vlt te in varias actiōes libera volūtate pnteris.

Quid igitur inq;ies? **E**x mea ne dispōne sciētia diuina mutabit. vt cū ego nūc hoc: nunc aliud velim/ illa qz noscēdi vices alternare videat? **N**inime. **O**mne nāq; futurū diuinus pnterit intuitus. et ad pnteritāz pnteritā cognitiōis retorquet ac reuocat. **N**ec alternat vt estimas/ nūc h. nūc illud pnteritā vice: h. vno itū mutationes tuas: manens pnterit atq; complectit;: **Q**uā pnteritā oīa visendi qz pnteritā: nō ex futura/

Prosa quarta

rū prouentu rez/ h̄ ex ppria de^o simplicitate sortitus est. Ex quo illud q̄z resoluit qd paulo añ posuisti in dignū esse: si scientie dei causaz: futura nra prestare dicant. Nec enī scientie vis p̄sentaria notione cuncta complectens. rebus modū oībus ipsa constituit. nihil vero posterioribus debet.

cūta p̄plectens p̄ntialit: ip̄a imponit modū oībus reb^o. qz scia dei est cā rez: ip̄a h̄o nihil debet ip̄is rebus qz nihil ab eis accipit sic nos accipim^o sciam a rebus. **N**ō si deus sil' nō cogiceret ea q̄ successiue eueniūt in tpe: tūc scia dei esset variabilis p̄t h̄ q̄ cognitionē vnus succedēt cogitatio alterius. h̄ qz oīa sil' cogiscit tanq̄ p̄ntia. iō in sua scia nō cadit variatio vt prius nesciat ee alicui^o et postea sciat. vel q̄ prius sciat hoc nō esse et postea esse imo sil' oīa cogiscit. et ideo simul scit aliqd nō esse in vna differētia t̄pis mensurātis rē z esse in alia differētia t̄pis.

Que cū ita sint manet intemerata mortalib^o arbitrij libertas. Nec inique leges. solutis oī necessitat voluntatibus p̄mia penasq; p̄ponūt. Manet etiā spectator desup cunctoz p̄sciens deus. visionisq; eius p̄ns sp̄ eternitas. cū nroz actūū futura qualitate p̄currit. bonis premia: malis supplicia dispensans. Nec frustra s̄t in deo posite spes precesq;: que cum recte sint. inefficaces esse non possunt

ces z spes i deo q̄ nō p̄nt esse inefficaces cū sint recte. **N**ō exq̄ p̄t libez arbitrij p̄nt res sic et alit euenire: non iniuste bonis p̄mia z malis supplicia p̄ponunt. nec spes z p̄ces frustrant. frustra rent at oīa hec si oīa vinculo necessitatis vterent sicut p̄z ex dicitis

Auersamini igit vicia. colite vtutes. ad rectas spes animū subleuate. humiles preces in excelsa porrigite **M**agna vobis est si dissimulare nō vultis necessitas indicta p̄bitatis: cuz ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.

btitudinē tendūt. porrigite i excelsum. s. ad deū h̄uiles p̄ces. **E**t hoc merito faciatis qz si nō vultis dissilare auertēdo aim v̄im ab his. tūc magna est vob indicta n̄citas p̄bitatis. i. vtutis qz illd qd agitis nō p̄t latere illuz q̄ est iudex actūū vroz. vñ subdit cū agatis añ oculos. i. cum actiones v̄re sint in p̄spectu iudicis cūta cernētis. s. dei. **N**ō vicia s̄t spernēda qz reddūt hoīem seruile nā q̄ facit peccm: seruus est peccī. **E**t **S**en̄ dic̄ **S**i scire deos peccā ignoscituros z hoīes ignoraturos adhuc p̄pter vilitatē peccī peccare erubescēm. **V**irtutes at s̄t colende. qz vtus est q̄ habētē pficit et opus eius bonuz reddit. **R**ecta spes z recte p̄ces s̄t deo porrigēde. qz his deo p̄iugimur z ip̄m alloq̄mur. etsi nō dissimulam^o negligēdo p̄dicta: magnā vtutis p̄bitatē nobis indictā z p̄missam inde p̄sequemur. qm̄ oīa q̄ agimus sunt in p̄spectu dei cūta cernentis. sic enī scribit ad **Deb. iij.** **D**ia nuda et apta s̄t oculis eius qui est b̄ndictus in secula seculoz **Amen.**

nunc illud successiue sic tu estimas. h̄ manēs libera mutatonē vno idū p̄uenit z p̄plectit tuas mutatonēs. quā p̄ntiam p̄phendēdi oīa tanq̄ p̄ntia deus nō sortit ex rebus futuris h̄ ex ppria simplicitate. **E**x q̄ resoluit. i. de clarat illud qd paulo añ posuisti. s. indignū esse si futura nra dicant p̄stare cāz scie dei. vtus enī scie dīne

Dic p̄cludit ex p̄missis p̄passibilitatē liberi arbitrij cū p̄scia dīna. d. **Q**ue cū ita sint vt p̄dictū ē: manet libertas arbitrij intemerata. i. in corrupta. **N**ec leges p̄ponunt hoībus penas et p̄mia inique. i. iniuste/ voluntatib^o nris solutis. i. liberatis ab oī necessitate. manet etiā imobilit̄ deus p̄sciens cūtoz z p̄ns etnitas sue visionis p̄currit cuz futura q̄litate. s. bonitate z malicia nroz actūū dispensans. i. distribuēs bonis p̄mia z malis supplicia. nec frustra s̄t posite p̄-

Dic p̄cludit ex p̄missis p̄passibilitatē liberi arbitrij cū p̄scia dīna. d.

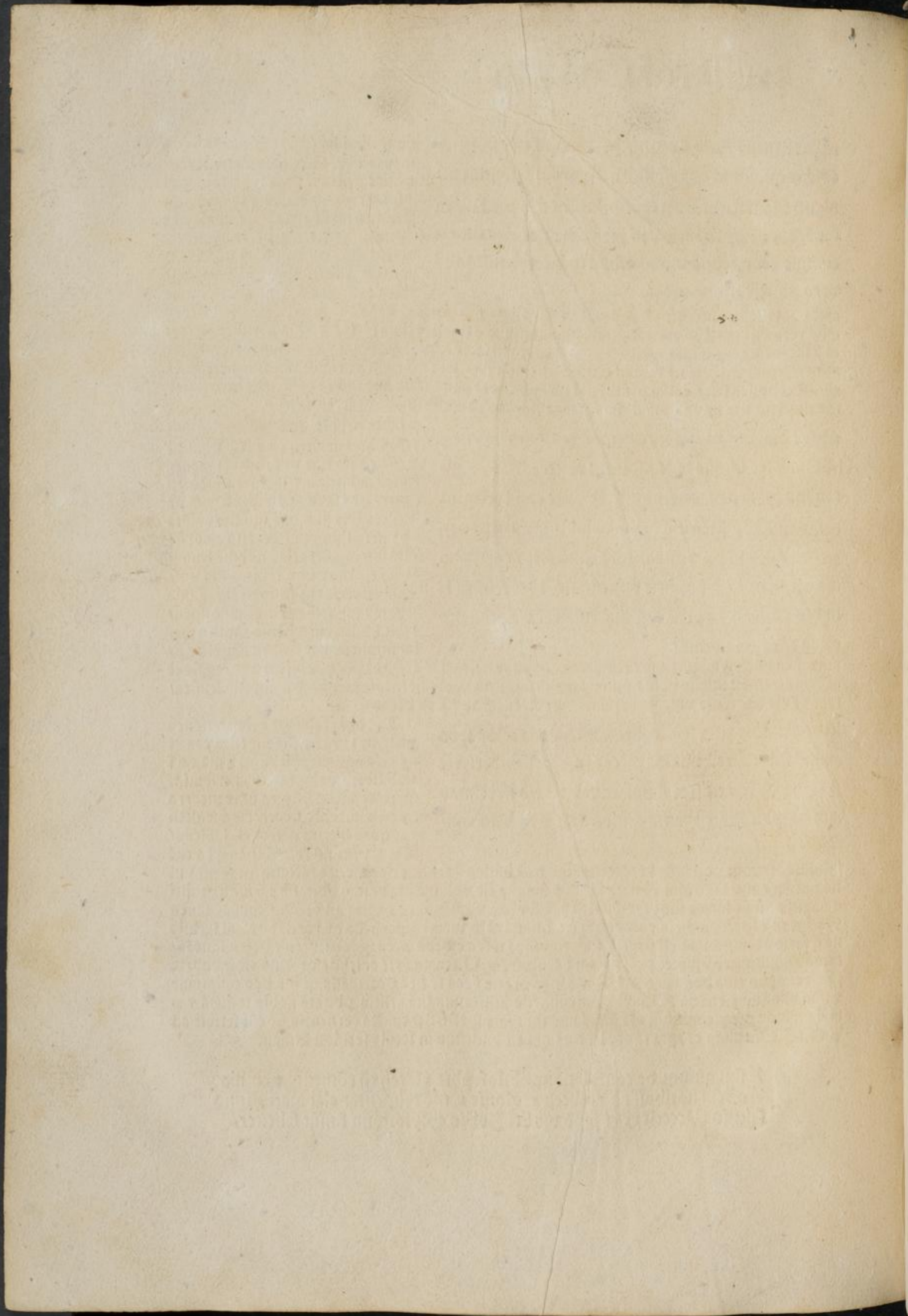
Que cū ita sint vt p̄dictū ē: manet libertas arbitrij intemerata. i. in corrupta. **N**ec leges p̄ponunt hoībus penas et p̄mia inique. i. iniuste/ voluntatib^o nris solutis. i. liberatis ab oī necessitate. manet etiā imobilit̄ deus p̄sciens cūtoz z p̄ns etnitas sue visionis p̄currit cuz futura q̄litate. s. bonitate z malicia nroz actūū dispensans. i. distribuēs bonis p̄mia z malis supplicia. nec frustra s̄t posite p̄-

ces z spes i deo q̄ nō p̄nt esse inefficaces cū sint recte. **N**ō exq̄ p̄t libez arbitrij p̄nt res sic et alit euenire: non iniuste bonis p̄mia z malis supplicia p̄ponunt. nec spes z p̄ces frustrant. frustra rent at oīa hec si oīa vinculo necessitatis vterent sicut p̄z ex dicitis

Dic p̄hia subiūgit exhortationez vtile. d. **E**xq̄ sic ē q̄ nō estis coacti n̄citate ad faciendū aliqd h̄ magis i vob libera voluntas. iō auersamī. i. spernite vicia. ne p̄ ea iuste incurritis penas. colite. i. exercete vtutes p̄t quas merita cōsequamī. s. bleuate aim v̄im ad rectas spes q̄ i verā

Et hoc merito faciatis qz si nō vultis dissilare auertēdo aim v̄im ab his. tūc magna est vob indicta n̄citas p̄bitatis. i. vtutis qz illd qd agitis nō p̄t latere illuz q̄ est iudex actūū vroz. vñ subdit cū agatis añ oculos. i. cum actiones v̄re sint in p̄spectu iudicis cūta cernētis. s. dei. **N**ō vicia s̄t spernēda qz reddūt hoīem seruile nā q̄ facit peccm: seruus est peccī. **E**t **S**en̄ dic̄ **S**i scire deos peccā ignoscituros z hoīes ignoraturos adhuc p̄pter vilitatē peccī peccare erubescēm. **V**irtutes at s̄t colende. qz vtus est q̄ habētē pficit et opus eius bonuz reddit. **R**ecta spes z recte p̄ces s̄t deo porrigēde. qz his deo p̄iugimur z ip̄m alloq̄mur. etsi nō dissimulam^o negligēdo p̄dicta: magnā vtutis p̄bitatē nobis indictā z p̄missam inde p̄sequemur. qm̄ oīa q̄ agimus sunt in p̄spectu dei cūta cernentis. sic enī scribit ad **Deb. iij.** **D**ia nuda et apta s̄t oculis eius qui est b̄ndictus in secula seculoz **Amen.**

Libri quinq; de consolatione philosophie Boecij cū cōmento per me **J**ohem koelhoff de **L**ubeck **C**olonie **C**iuē diligenter elaborati Anno salutis **M**cccclxxxviij. ip̄o die b̄ti **J**ohis chrysofomi finiūt feliciter.

Chir
Par
D
m